

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

JAN NERUDA Eski Prag Öyküleri

Can Klasik

Eski Prag Öyküleri, Jan Neruda

Almanca aslından çeviren: Anıl Alacaoğlu

Geschichten aus dem alten Prag

İlk baskı: 1877

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: Reclam Verlag, Stuttgart 2013

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı iz olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2022, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Hazal Günel

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5601-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

JAN NERUDA

ESKİ PRAG

ÖYKÜLERİ

ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren

Anıl Alacaoğlu

**JAN NERUDA, 1834'te Avusturya İmparatorluğu'na bağlı Prag'da Mala Strana semtinde doğdu. Çek realizminin önde gelen temsilcilerinden-
dir. Felsefe ve dilbilim öğrenimi gördü. Kısa bir süre öğretmenlik yaptı,
günlük gazetelerde yazdı. Ardından yazarlığa yönelerek şiir, drama,
seyahatname, sanat incelemeleri yayımladı. Çek vatanseverliğinin
yeniden doğmasını teşvik eden çalışmalarıyla tanındı. 1871'de vatan
haini ilan edildi. Prag'dan ayrılarak Avusturya-Macaristan monarşisi-
nin diğer ülkelerini dolaştı, Viyana ve Graz'a gitti, Almanya, Fransa,
Macaristan, İtalya, Yunanistan ve Mısır'da bulundu. Bu döneme ait,
hayatına ve topluma ilişkin ilginç bir tanıklık olan seyahat notları var-
dır. Yoksulluk, Neruda'nın eserlerinde sıklıkla karşılaşılan bir motif-
tir; bunun yanı sıra nostaljik unsurlara, baskı ya da yabancılaşma duy-
gularına da rastlanır. Prag'ın küçük burjuvalarıyla ilgili yazdığı hicivler-
le ünlenen Neruda'nın öyküleri, okuru Mala Strana sokaklarına,
dükkânlarına, kiliselerine, lokantalarına, evlerine götürür. 1891'de
Prag'da ölen yazarın mezarı, Vyšehrad Mezarlığı'ndadır. Ölümünden
sonra kitaplarında da çok sık geçen Malá Strana'daki Ostruhová
Sokağı'nın adı Neruda Sokağı anlamına gelen Nerudova Ulice olarak
değiştirildi. Şilili yazar Ricardo Eliezer Neftalí Reyes Basoa, müstearı
Jan Neruda'yı Pablo Neruda'nın anısına seçti.**

ANIL ALACAOĞLU, 1989'da Akhisar'da doğdu. Ege Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 2009'da ilk kitabı *Üçüncü Sınıf Kadın*, 2021'de öykü kitabı *Başka Yasalar* yayımlandı. Alacaoğlu bugüne dek Michael Ende, E.T.A. Hoffmann, Gustav Meyrink, Stefan Zweig, Joseph Roth, Frank Schätzing, Andrzej Sapkowski, Bodo Kirchhoff, Sibylle Berg, Sebastian Fitzek ve Elfriede Jelinek gibi yazarlardan çeviriler yaptı.

İçindekiler

Bay Rysánek ve Bay Schlegl.....	11
Doktor Dünyabozan	25
“Üç Zambak”.....	33
Aziz Wenceslas Ayini.....	37
Nasıl Oldu da 20 Ağustos 1849'da Öğlen Yarımda Avusturya Yıkılmadı	51

BAY RYŠÁNEK VE BAY SCHLEGL

Bazı okurlarımın Malá Strana'daki¹ "Steinitz"i bilmediğinden şüphelenmem gülünç olur. Bu mekân oradaki restoranların en önde gelenidir; Mostecká Caddesi'yle Lázeňská Caddesi'nin kesiştikleri yerde, Mostecká Kulesi'nin arkasında, soldaki ilk binadır, kocaman pencerele-ri, kocaman bir cam kapısı vardır. İşlek caddeye cesurca yerleşmiş ve kapısı doğrudan kaldırıma açılan tek restorandır – diğer bütün restoranlar ya ara sokaklardadır ya da bir pasajdan geçilerek girilir veya tam bir Malá Strana mütevazılığına bir sundurmaları vardır. O yüzden şiirsel köşelerle dolu bu suskun ve durgun sokakların oğlu olan gerçek bir Malá Strana'lı asla "Steinitz"e gitmez. Oraya rüzgârın Malá Strana'ya attığı, çok geçmeden de geri götürdüğü yüksek makam sahibi memurlar, profesörler ve subaylar girip çıkar, bir de birkaç emekliyle dükkânlarını çoktan başkalarına devretmiş yaşlı ve zengin bazı mülk sahipleri – hepsi bu kadardır. Bürokrat ve aristokrat.

Yıllar önce ben henüz küçük bir lise öğrencisiyken "Steinitz"deki cemiyet benzer şekilde özeldi fakat bambaşkaydı. Kısacası "Steinitz", Malá Strana'lı tanrıların bulunduğu, Malá Strana'nın Olimpos'uydu. Tanrıların

1. Prag'da bulunan ve şehrin tarihî merkezi i oluşturan semtlerden biri. (Ç.N.)

halklarından ileri geldiği ve onlarla örtüştüğü, tarihin doğruluğu ispatlanmış bir gerçektir. Yehova tıpkı bütün Yahudi halkı gibi asik suratlı, kızgın, intikamcı, acımasız ve kana susamış bir tanrıdır. Yunanların tanrıları zarif ve zeki, güzel ve neşeli, yani baştan aşağı Yunan'dır. Slav tanrılarıysa – kusurumuza bakmayın! Biz Slavların büyük devletler kuracak ya da kendimize özgü tanrılar yaratacak yeterlilikte bir hayal gücü hiçbir zaman olmadı. Bizim eski tanrılarımız, Erben ve Kostomarov'a¹ rağmen bugün hâlâ muğlak bir kalabalık, akışkan ve belirsiz. Belki bir gün tanrılarla halklar arasındaki bu ilişki hakkında özel ve elbette ziyadesiyle parlak bir inceleme yazarım fakat burada, "Steinitz"de buluşan tanrıların hiç şüphesiz gerçek Mala Strana'lı tanrılar olduklarını söylemekle yetineceğim. Mala Strana'nın –hem binalarının hem insanların– dingin, vakur, eski moda, hatta mahmur diyebileceğimiz bir yanı vardır ve tüm bu özellikler bütün beyefendilerin içine işlemiştir. Tabii ki onlar da bugünküler gibi memur, asker, profesör veya emekliydi ama o günlerde devlet memurları ve askerler bir ülkeden başka ülkeye gönderilmezdi, babalar oğullarını Prag'da okutur, bir kuruma yerleşmesine yardımcı olur ve onu koruyup kollayarak sonsuza dek orada kalmasını sağlardı. Steinitz'in birkaç gediklisi kaldırırmda toplanacak olsa yoldan geçen herhangi biri onlara selam verirdi, çünkü onları tanırdı.

Biz lise öğrencileri için "Steinitz"deki Olimpos, gerçek Olimpos'tan bile daha fazlasıydı, çünkü üstünde yaşlı profesörlerimiz toplanırdı. Yaşlı profesörler! Neden yaşlı diyorum? Hepsini çok iyi tanırdım, sevgili Mala Strana'mızın şu tanrılarını ve bana hep sanki hiç genç

1. Karel Jaromír Erben (1811-1870): Panslavizmin savunucusu Çek şair ve tarihçi. Nikolay Kostomarov (1817-1885): Rus Panslavist tarihçi. (Ç.N.)

olmamış gibi gelirlerdi – çocukken de tıpkı şimdiki gibi görünüyordlardı sanki, o zamanlar belki biraz daha küçüktüler.

Hepsi bugün gibi gözümün önünde! Özellikle temyiz mahkemesi üyesi. Uzun boylu, sıska ve korkunç derecede vakur bir adamdı. Hâlâ görevinin başındaydı ama nasıl bir görevi olduğunu istesem de hayal edemiyordum. Biz sabahları onda okuldan dönerken o Karmelitská Caddesi'ndeki evinden çıkar, rahat adımlarla Ostruhová Caddesi ne¹, Carda Meyhanesi'ne giderdi. Biz perşembe günleri öğleden sonra dersimiz olmadığı için Mariánske surlarında avare avare dolaşırken o da Kraliyet Bahçesi'nde gezinirdi. Öğleden sonra saat beşte "Steinitz"de olurdu. Bir gün böyle bir temyiz mahkemesi üyesi olmak için çok çalışmaya karar vermiştim ama nedense unuttum.

Sonra tek gözlü bay kont. Gerçi Mala Strana'nın konttan yana bir eksiği yoktu ama bu tek gözlü, Mala Strana'daki bir restorana gitmeyi âdet edinmiş tek konttu, en azından o zamanlar. Boylu boslu, kemikli bir adamdı, elma gibi bir yüzü, kısacık beyaz saçları ve sol gözünün üstünde bir bant vardı. "Steinitz"ın önündeki kaldırımında iki saat boyunca dikilebilirdi, yanından geçmem gerektiğinde etrafından dolanırdım. Doğa bu soylu adama, aristokrat denebilecek ve onu yırtıcı kuşlara benzeten bir profil bahşetmişti. Bay kont bana acımasız bir dakiklikle her gün saat tam öğlen on ikiyi vurduğunda pençesinde avladığı bir güvercinle Aziz Nikolas Kilisesi'nin kubbesine konan ve tüyleri etrafa uçuşan avını didikleyip duran şahini hatırlatırdı. Bay Kont'un

1. Metnin yazıldığı dönemde adı Ostruhová olan caddeye, yazdığı öykülerle Mala Strana'yı meşhur ettiği ve aynı caddede yaşadığı için yazarın ismi verilmiştir. Günümüzdeki adı Nerudova Caddesi'dir. (Ç.N.)

etrafından dolanır, çünkü kafamı gagalayacak diye belli belirsiz bir korku duyardım.

Sonra şişman tabip yüzbaşı; kesinlikle yaşlı değildi ama şimdiden emekliydi. Bir zamanlar Prag hastanelerini teftiş eden ve her şeyde kusur bulan son derece önemli bir şahsiyete hiçbir şeyden anlamadığını söylediği rivayet edilirdi. O yüzden emekliye çıkarılmış, aynı zamanda gönlümüzü kazanmıştı, çünkü biz oğlanlar bu şişko beyefendiye bakınca gerçek bir devrimci görüyorduk. Ayrıca dostane ve hoşsohbeti. Hoşuna giden bir oğlanla karşılaştığı zaman –bu oğlan bir kız da olabilirdi– onu durdurur, yanağını okşar ve, “Babana selam söyle!” derdi – babasını tanımıyor olsa bile.

Sonra bir de şey vardı – ama hayır, gerek yok! Bütün bu yaşlı insanlar ansızın biraz daha yaşlandılar, sonra da öldüler – nur içinde yatsınlar! Aralarında geçirdiğim gurur verici saatleri, o bağımsızlık, mertlik, hatta üniversite öğrencisi olup “Steinitz”deki profesörlerin, bu yüce varlıkların karşısına ilk kez korkmadan çıktığım zaman duyduğum büyüklük hissini büyük bir zevkle anımsıyorum. Elbette beni çok da nazarı dikkate almamışlardı. Dürüst olmam gerekirse hiç almadılar. Sadece bir defa, bundan birkaç hafta sonra tabip yüzbaşı evine dönerken önümden geçip şöyle demişti: “Öyle genç adam, bugünkü biralar beş para etmez, şunlar ne derse desin!” Sonra başını küçümsercesine çevirip az önce yanlarında oturduğu insanları işaret etti. Tam bir Brütüs! İddia ediyorum, gerekirse biradan anlamadığını söyleyip bir Caesar’ın bile yüzüne karşı hakaret edebilirdi.

Bense tam tersine onları önemsiyordum. Onlar hakkında çok şey duymadım ama onları etraflıca gözlemledim. Kendimi bu varlıkların zavallı bir kopyası olarak görüyordum ama bendeki yüceliği onlardan almıştım. İçlerinden iki adam diğer hepsinden daha çok hatırımda

kaldı, o ikisi yüreğimde unutulmayacak izler bıraktı: Bay Ryšánek ve Bay Schlegl.

Bu ikisi birbirine tahammül edemezdi. Ama yine affınızı rica edeceğim, onlardan söz etmek için farklı bir yerden başlamalıyım.

Mostecká Caddesi'nden "Steinitz'e girildiğinde bilardo masalarının bulunduğu ön odanın sağ tarafında Lázeňská Caddesi'ne bakan üç pencere vardır. Her pencerenin nişinde nal biçiminde bir sırası olan küçük bir masa bulunur; burada üç kişilik yer vardır, bir kişi sırtı pencereye dönük otururken diğer ikisi sıranın iki ucunda karşılıklı oturur eğer sırtlarını pencereye vermek isterlerse yüzlerini bilardo masasına dönerler, böylece vakitlerini oyunu izleyerek geçirebilirler.

Girişin sağında kalan üçüncü pencerede her gün akşam saat altıdan sekize kadar herkesin saygı duyduğu Bay Ryšánek ve Bay Schlegl otururdu. Orası onlar için hep boş tutulurdu; gediklilerin masasına oturmaya cüret etmek, mazbut ve terbiyeli bir Mala Strana'lı için imkânsız bir şeydi, çünkü – çünkü bu düşünülemez bir şeydi de ondan. Pencerenin hemen dibindeki yer hep boş bırakılırdı, Bay Schlegl nalin girişe yakın olan ucuna otururdu, Bay Ryšánek ise yalnızca bir arşın uzaklıktaki diğer ucuna. İkisi sırtlarını hep pencereye verir, masaya ve birbirlerine bakmaz, bilardo masasını izlerdi. Masaya ancak bir şey içecek ya da pipolarını dolduracak olduklarında dönerlerdi. On bir yıl boyunca her gün böyle oturdular. Ve on bir yıl boyunca birbirleriyle tek kelime konuşmadılar, birbirlerinin gözünde ha var ha yoktular.

Birbirlerine karşı amansız bir nefret besledikleri Mala Strana'daki herkesçe bilinirdi. Aralarındaki düşmanlık uzlaşıya kapalı eski bir düşmanlıktı. Sebebi de bilinmiyor değildi. Dargınlığın kaynağı bir kadındı. Aynı kadını sevmişlerdi. Başlarda kadın epeydir bağımsız bir

tüccar olan Bay Rysánek'e meyletmiş, sonra açıklanamaz bir duygu değişimiyle kendini Bay Schlegl'in kollarına atmıştı. Belki de Bay Schlegl on yaş daha genç olduğu için. Böylece Bayan Schlegl oldu.

Bayan Schlegl, Bay Rysánek'in daimi acısının ve müzmin bekârlığının sebebi olacak kadar güzel miydi bilmiyorum. Vefat edeli çok olmuştu, ilk çocuğunu doğurduktan sonra lohusa yatağında ölmüş, geride küçük bir kız bırakmıştı. Kız muhtemelen hık demiş annesinin burnundan düşmüştü. Genç Bayan Schlegl sözünü ettiğim zamanlarda yirmi iki yaşındaydı. Onu tanırdım, üst katımızda oturan yüzbaşının kızı Poldynka'yı sık sık ziyarete gelirdi, şu yolda yürürken yirmi adımda bir tökezleyen Poldynka'yı. Bayan Schlegl'in güzel olduğu söylenirdi. Bir mimar için güzel olabilir. Her şeyi yerli yerinde, her tarafı orantılıydı, hiçbir yerinde bir gariplik yoktu. Ama mimar olmayan biri için – katlanılacak gibi değildi! Yüzü bir sarayın cephesi kadar kıpırtısızdı. Ifadesiz gözleri az önce silinmiş bir pencere camı gibi parıldardı. Küçük bir arabesk süsleme kadar güzel olan ağzı bir kale kapısı gibi ağır ağır açılır, sonra ya ardına kadar açık kalır ya da açıldığı gibi yavaş yavaş yeniden kapanırdı. Ayrıca cildi de yeni badanalanmış gibiydi. Eğer yaşıyorsa artık o kadar da güzel olmayabilir ya da belki şimdi güzelleşmiştir; eskiyen evlerin güzelleşmesi gibi.

Bay Rysánek ile Bay Schlegl'in üçüncü penceredeki o masada nasıl bir araya geldiklerini okura anlatamayacağım için üzgünüm. Herhalde iki ihtiyarı her gün yeniden hayata küstüren kör talihin işiydi bu. Ne olduğu bilinmeyen bu kör talih onları ilk kez bu masaya sürüklediğinden beri erkeklik gururu onları orada tutuyordu. Belki ikincisinde sırf inattan aynı yere oturmuşlardı. Sonrasında da bunu dik kafalılıklarından ve kimsenin ağzına laf vermemek için yapar olmuşlardı. Bunun bu iki

adam için bir onur meselesi olduğunu ve kimsenin geri adım atmak istemediğini “Steinitz”deki herkes çoktandır biliyordu.

Düzenli olarak saat altıda gelirlerdi, bugün biri bir dakika erken gelecek olsa öbür gün diğeri erken gelirdi, herkesi kibarca selamlar, dört bir yana bakar, yalnızca birbirlerine bakmazlardı. Garson yazları şapkalarını ve bastonlarını, kışları da kalpaklarını ve paltolarını alır, masalarının arkasındaki bir askıya asardı. Sonra gövdelerinin üst kısmını güvercinler gibi hafifçe sallır –yaşlı insanlar bir yere yerleşmeden önce hep böyle yaparlar– ardından bir elleriyle masanın köşesinden destek alıp –Bay Ryšánek sol elini, Bay Schlegl sağ elini kullanırdı– yavaş yavaş sırtlarını pencereye, yüzlerini bilardo masasına çevirirlerdi. Restoranın her zaman gülümseyen şişman ve geveze sahibi bir tutam enfiye ikram etmek için geldiğinde –buyurun efendim– ikisi için de enfiye kutusunu yeniden açmak, havanın da bugün pek güzel olduğunu yeniden söylemek zorunda kalırdı; yoksa diğeri enfiyeyi almaz, sözlerini duymazdan gelirdi. Biri aynı anda ikisiyle de konuşmayı asla başaramazdı. Birbirlerini azıcık olsun dikkate almazlar, masanın diğer tarafındaki şahsı yok sayarlardı.

Garson önlerine birer bardak bira koyardı. Bir süre sonra –ama asla aynı anda değil, çünkü birbirlerini bu denli yok saymalarına rağmen itinayla gözlemlerlerdi– masaya döner, göğüs ceplerinden lüle taşından gümüş kaplamalı kocaman bir pipo, etek ceplerinden dolu bir tütün kesesi çıkarır, pipolarını doldurur, yakar ve yeniden sırtlarını pencereye çevirirlerdi. Böyle iki saat boyunca oturur, üçer bardak bira içer, sonra bugün biri yarın öbürü bir dakika erken, ayağa kalkar, pipolarını ceplerine sokar, tütün keselerini kaldırırldı, garson paltolarını giymelerine yardım ederdi, ardından birbirleri hariç herkesle vedalaşırlardı.

Ben kasten sobanın yanındaki bir masaya oturdum. Böylece doğrudan Bay Rysánek ve Bay Schlegl'in yüzlerini görebilir, onları rahatça ve göze batmadan gözlemleyebilirdim.

Bay Rysánek kanaviçe satardı, Bay Schlegel'insa hırdatvat dükkânı vardı. Şimdi ikisi de zengin mülk sahipleri olarak çoktandır emekliydi ama yüzleri hâlâ eski mesleklerini anımsatıyordu. Bay Rysánek'in yüzü bana daima kırmızı beyaz çizgili kanaviçeleri, Bay Schlegl'inkiyse paslanıp yeşermiş bir havanı anımsatırdı.

Bay Rysánek daha uzun boylu, daha zayıf, dediğim gibi daha yaşlıydı. Sağlığı pek yerinde değildi, çoğunlukla takatsizdi, alt çenesi zaman zaman bağımsızlığını ilan edip aşağı sarkardı. Gri gözlerine siyah kemik çerçeveli bir gözlük takardı. Başını açık renk bir perukla örterdi, henüz tamamen ağarmamış kaşlarından Bay Rysánek'in sarışın olduğu anlaşılabilirdi. Yanakları çökkün ve solgundu, öyle solgundu ki kıpkırmızı uzun burnu göze batardı. Burnunun ucunda çoğunlukla içinden kopup gelmiş bir damla olurdu. Titiz bir biyografi yazarı olarak belirtmeliyim ki Bay Rysánek bu damlayı silmekte hep çok geç kalır, damla müşfik kucığına düşerdi.

Bay Schlegl tıknazdı, sanırım boyunsuzdu. Başı bir bombaya benziyordu; saçları epey kırlaşmıştı, yüzünün tıraşlı yerleri mor mordu, diğer yerleriyse pembemsi, derisinin bir kısmı parlaksa başka bir kısmı Rembrandt'ın koyulaştırılmış tabloları gibi gölgeli olurdu.

Bu iki kahramana da büyük saygı duyuyordum, hatta onlara hayrandım. Orada öylece oturarak her gün şiddetli, acımasız, amansız bir savaş verirlerdi. Silahlarıyla savaşırlardı: Hor görüyle dolu o zehirli suskunluklarıyla. Ve savaş daima sonuçsuz kalırdı. Sonunda ayağıyla, yere serdiği rakibinin göğsüne basan kim olacaktı? Bay Schlegl fiziksel olarak daha güçlüydü, her tarafı kısa ve

sertti, konuştuğunda kule saati çalmış gibi bir ses çıkardı. Bay Rysánek yumuşak bir sesle, sözcükleri uzatarak konuşurdu, zayıftı ama sessizliğini korur ve nefretini aynı kahraman cesaretiyle sürdürürdü.

Sonra bir şey oldu.

Paskalya'dan sonraki üçüncü haftanın çarşamba günüydü, Bay Schlegl gelip oturdu. Oturdu, piposunu doldurdu ve bir bacadan çıkıyormuş gibi görünen duman bulutları çıkarmaya başladı. Restoranın sahibi içeri girip doğruca yanına gitti. Enfiye kutusunu açıp enfiye ikram etti. Kutuyu yeniden kapatıp sallarken kapıya doğru bakarak şöyle dedi: "Bugün Bay Rysánek'i görmeyecekmişiz."

Bay Schlegl yanıt vermedi, o taş gibi aldırmazlığıyla önüne bakmaya devam etti.

"Şuradaki tabip yüzbaşı söyledi," diye anlatmaya devam etti restoran sahibi, sırtını yeniden kapıya verip bakışlarını Bay Schlegl'in yüzüne çevirdi, "bu sabah her zamanki gibi kalkmış, sonra öyle bir sıtma nöbeti geçirmiş ki yeniden yatağa düşmüş, hemen doktor çağırmışlar, hemen, zatürreymiş. Tabip yüzbaşı bugün üç kez yanına gitmiş, yaşlı bir adam, hiç belli olmaz ama şimdi emin ellerde. En iyisini umacağız artık!"

Bay Schlegl dudakları kapalı, burnundan nefes aldı. Tek kelime etmedi, yüzünde bir ifade belirmedi. Restoran sahibi yan masaya geçti.

Gözümü Bay Schlegl'dan ayırmıyordum. Uzun süre hiç kıpırdamadan durdu, yalnızca dudaklarını aralayıp duman çıkarıyor, bazen de piposunu ağzının bir köşesinden diğerine kaydırıyordu. Sonra bir tanıdık yanına gitti. Sohbet ettiler, Bay Schlegl birkaç kez yüksek sesle kahkaha attı. Bu kahkahalarını itici buldum.

Bay Schlegl'in hali tavrı bugün bir başkaydı. Normalde nöbetçi kulübesinin önündeki bir asker gibi yerinde

çakılı kalırken bugün oturduğu yerde duramıyor, etrafta geziniyordu. Hatta tüccar Köhler'le bilardo oynamaya başladı. Dubleye kadar her partide şansı yaver gitti, itiraf ediyorum, son partide tek bir başarılı vuruş bile yapamaması ve Bay Köhler'in gitgide ona yetişmesi hoşuma gitti.

Sonra yerine oturdu, piposunu tüttürüp birasını içti. Biri masasına gelince Bay Schlegl daha yüksek sesle, hiç olmadığı kadar uzun cümlelerle konuşmaya başladı. En küçük hareketini gözünden kaçırmıyor, için için sevindiğini, hasta hasmına karşı biraz olsun merhamet duymadığını açıkça görebiliyordum, bu tavrını çok iğrenç buldum. Bakışları birkaç kez dolambaçlı yollardan tabip yüzbaşının oturduğu büfeye kaydı. Sanki gidip elini sıkmak, hastayla çok da uğraşmamasını ima etmek ister gibiydi. Kötü bir insandı, kesinlikle kötü bir insan.

Tabip yüzbaşı saat sekizde yerinden kalktı. Üçüncü masanın önünde durdu. "İyi geceler," dedi, "bugün Rysánek'e bir kez daha bakmak gerek. Dikkatli olmakta fayda var."

"İyi geceler," dedi Bay Schlegl soğukça.

Bay Schlegl o gün dört bira içti ve sekiz buçuğa kadar restoranda kaldı.

Günler, haftalar geçti. Serin, nemli bir nisanın ardından sıcak bir mayıs geldi, o yıl bahar harikaydı. Bahar güzel geçtiğinde Mala Strana tam bir cennet olur. Petrin her tarafından süt taşmış gibi yekpare beyaz bir çiçeğe dönüşür, bütün Mala Strana leylak kokusuyla dolar.

Bay Rysánek tehlikeyi atlarmıştı. Bahar ona ilaç gibi gelmişti. Bahçelerde yürüyüş yaparken onunla karşılaşıyordum. Bastonundan yardım alarak ağır ağır yürüyordu. Hep zayıf olmuştu ama şimdi daha da zayıftı, alt çenesi durmadan aşağı sarkıyordu. Yakında çenesini bir mendille bağlayacak, yorgun gözlerini kapatacaklardı, sonra onu bir tabuta koyup...

Ama gitgide iyileşiyordu.

"Steinitz"e gelmez olmuştu. Bay Schlegl üçüncü masada artık hep tek başınaydı, sağa sola dönüyor, istediği gibi oturuyordu.

Sonunda –haziran sonuydu, Aziz Peter ve Paul günüydü– Bay Rysánek ve Bay Schlegl'ı yeniden bir arada gördüm. Bay Schlegl yine çakılmış gibi oturuyordu, ikisi de sırtlarını pencereye dönmüştü.

Komşular ve tanıdıklar gelip Bay Rysánek'le toplaştılar. Herkes onu içtenlikle karşıladı, ihtiyar sevinçle hareketlendi, gülümsüyor, yumuşacık bir sesle konuşuyordu, etkilenmişti. Bay Schlegl ise bilardo masasına bakıyor, tüttürüyordu.

Bay Rysánek yeniden yalnız kalınca gözlerini doktorun oturduğu büfeye dikti, sürekli oraya bakıyordu. Ne kadirşinas bir insan!

Tekrar o tarafa döndüğümde Bay Schlegl'ın başını ansızın birazcık yana çevirdiğini gördüm. Bakışlarını ağır ağır yerden Bay Rysánek'e doğru kaldırdı, onun zayıf dizlerinde, masanın kenarında deri kaplı bir iskelet gibi duran elinde gezdirdi, bakışları bir süre bu elde takılı kaldı, sonra biraz daha yükselip sarkık çenesine, takatsiz yüzüne ulaştı – bakışlarını şöyle bir değdirip hemen kacırdı, sonra başını kaldırdı.

"İyileştiniz demek? Ne mutlu!" dedi restoran sahibi abartılı bir coşkuyla – az önce mutfaktan ya da kilerden çıkmıştı. Bay Rysánek'i görür görmez hemen yanına gelmişti. "Yine sağ salım aramızdasınız – Tanrı'ya şükürler olsun!"

"Evet, Tanrı'ya şükürler olsun," diye gülümsedi Bay Rysánek, "bir kez daha paçayı kurtardım. Kendimi gayet iyi hissediyorum."

"Bay Rysánek, neden tütün içmiyorsunuz – hâlâ canınız çekmiyor mu?"

“Bugün ilk kez canım çekti, hadi bir pipo tütürelim!”

“Güzel, bu iyiye işaret,” dedi restoran sahibi, enfiye kutusunu kapatıp açtı, resmî bir tavırla Bay Schlegl’a da biraz ikram edip gitti.

Bay Rysánek piposunu çıkardı, tütün kesesini almak üzere etek cebine uzandı. Başını sağa sola salladı, cebini iki-üç kez yokladı, sonra garson çırağına seslendi. “Bir koşu benim eve gitsene – nerede oturduğumu biliyor musun? Evet, şu köşede. Sana tütün kesemi versinler, masanın üstünde olacaktı.” Genç çocuk koşarak çıktı.

Bay Schlegl kıpırdandı. Sağ elini ağır ağır masada duran açık tütün kesesine götürdü, keseyi Bay Rysánek’e doğru itti. “İster misiniz? Üç müneccim¹ tütünü var, kırmızıyla karışık,” dedi kendine özgü o kesik kesik konuşma tarzıyla, sonra boğazını temizledi.

Bay Rysánek yanıt vermedi. Bay Rysánek başını kaldırıp bakmadı. On bir yıldır süregelen taş gibi aldırmazlığıyla başı olduğu yerde kaldı.

Birkaç kez eli titredi, ağzı kapandı.

Bay Schlegl’ın sağ eli donmuş gibi tütün kesesinin üstünde duruyordu, gözlerini yere dikmişti, çok geçmeden piposundan bir nefes alıp öksürdü.

Sonra garson çırağı geri döndü.

“Teşekkürler, benimki de geldi zaten.” Bay Rysánek yine başını kaldırıp bakmadan ancak o zaman konuştu. “Ama kırmızıyla karışık üç müneccim tütününden de içerim,” diye ekledi bir süre sonra; herhalde kendini bir şey daha söylemek zorunda hissetmişti.

Tütünü doldurdu, piposunu yakıp bir nefes çekti.

1. Hristiyanlıkta İsa’nın tanrılığının üç müneccim aracılığıyla bildirildiğine inanılan Epifani. İsa’nın doğumundan on iki gün sonraya denk gelir ve 6 Ocak’ta kutlanır. (Y.N.)

“Güzel mi?” diye homurdandı Bay Schlegl her zamankinden yüz kat daha pürüzlü bir sesle.

“Güzel – Tanrı’ya şükürler olsun.”

“Evet, Tanrı’ya şükürler olsun,” diye tekrarladı Bay Schlegl. Karanlık gökyüzünde çakan şimşekler gibi ağzının çevresindeki kaslar seğirdi, sonra çabucak ekledi. “Sizin için çok endişelenmiştik.”

Bay Rysánek başını ancak o zaman çevirdi. İki adamın bakışları buluştu.

O saatten sonra Bay Rysánek ve Bay Schlegl üçüncü masada konuşur oldular.

DOKTOR DÜNYABOZAN

Ona her zaman böyle demezlerdi, ona bu lakabı bir olayın ardından taktılar ama olay öyle tuhaftı ki gazetelere çıktı. Aslında adı Bay Heribert'ti ve son derece de alışılmadık bir vaftiz adı vardı fakat neydi unuttum. Bay Heribert doktordu; tam olarak söylemem gerekirse sahi-den de tıp alanında doktora yapmıştı ama hiç kimseyi, hiçbir şeyi iyileştirdiği yoktu. Öğrenci olarak hastaneyi ziyaret ettiği günden beri tek bir hastaya bile dokunmadığını kendisi de inkâr etmezdi. Eğer birileriyle konuşuyor olsaydı bunu seve seve kabul ederdi. Ama garip bir insandan çok daha fazlasıydı.

Doktor Heribert, Mala Strana'nın en sevilen ikinci doktorunun, Doktor Heribert'in oğluydu. Annesi erken yaşta, babası da oğlunun doktor unvanı almasından kısa bir süre önce ölmüştü, doktora Üjezd'de iki katlı bir ev, biraz da para kalmıştı ama çok değildi. Dr. Heribert bu küçük evde oturuyordu. Zemin katında caddeye bakan iki dükkân vardı, üst kattaki öne bakan daire ona biraz kira geliri sağlıyordu, kendisi de yine üst katta, bahçeye bakan dairede kalıyordu, bahçeden doğruca dairesine çıkan, girişinde parmaklıklı bir kapısı olan, üstü açık, ayrı bir merdiven vardı. Dairesi nasıldı bilmiyorum ama son derece sade bir yaşam sürdüğünü biliyorum. İki

dükkândan biri tuhafiyeye dükkânıydı, tuhafiyeci kadın doktor beye hizmet ediyordu, oğlu Josifek benim arkadaşımdı – uzun zaman, çok uzun zaman önce ayrı düşmüştük, çünkü Josifek başpiskoposun arabacısı olmuştu ve bundan gurur duyuyordu. Ama ondan öğrenmiştim, Doktor Heribert kahvaltısını kendisi hazırlıyor, öğle yemeğini kentin tarihî merkezinde ucuz bir lokantada yiyor, akşam yemeğini de bir şekilde hallediyordu.

Genç Dr. Heribert isteseydi Malá Strana’da çok rağbet görebilirdi. Babasının ölümünden sonra hastalar ona güvenmişti ama gelen ister zengin ister fakir olsun doktor hiç kimseyi kabul etmedi, hiçbir yere de gitmedi. Ona duyulan güven zamanla son buldu, etraftaki insanlar onu “başarısız bir öğrenci” yerine koymaya başladılar, daha sonra alay da ettiler: “Evet, doktor doktor olmasına ama ona kedimi bile emanet etmem!” Doktor Heribert görünüşe göre buna çok da aldırmıyordu. İnsanları hiç umursamıyordu. Kimseye selam vermiyor, kimsenin selamını almıyordu. Sokakta yürüyüşü, solmuş bir yaprağın rüzgârda sağa sola savruluşu gibiydi. Kısa boyluydu –yeni ölçü birimlerine göre boyu bir buçuk metreydi– ve bu ufak tefek kuru vücuduyla yolda diğer insanlardan hep en az iki adım uzakta olacak şekilde yürüyordu. O yüzden de yürürken yalpalıyordu. Mavi gözleri dayak yemiş bir köpeğin gözleri kadar ürkekti. Yüzü açık kahverengi bir sakalla kaplıydı – o günlerde böyle sakallı bir yüz duyulmuş şey değildi. Kışları gri bir yün palto giyer, kumaş bir bere geçirdiği küçük başını astragan kürkünden yakasına gömerdi, yazlarıysa hafif, gri, kareli bir takım ya da daha da hafif keten bir takım elbise giyer, başını incecik bir sapmış gibi eğdi. Sabahın dördünde Mariánské surlarındaki Kraliyet Bahçesi’ne gider, elinde bir kitapla kıyıda köşede bir banka otururdu. Bazen iyi kalpli bir Malá Strana’lının yanına oturup konuşmaya

başladığı olurdu. Ama Dr. Heribert ayağa kalkar, kitabını kapatır ve cevaben tek söz söylemeden çekip giderdi. Sonunda insanlar onunla ilgilenmez oldular. Evet, Dr. Heribert o kadar ileri gitmişti ki henüz kırkını aşmamış olmasına rağmen Mala Strana'daki bekâr kadınlardan biri bile artık onunla ilgilenmiyordu.

Sonra ansızın bir şey oldu – hatta dediğim gibi gazetelere çıktı. Ben de bunu anlatmak istiyorum.

Harika bir haziran günüydü. Öyle bir gündü ki hepimize yeryüzünden, gökyüzünden ve bütün insanların yüzünden derin bir memnuniyetten doğan bir gülümseme yayılıyor gibi geliyordu. Ve o gün akşamüstü gösterişli bir cenaze alayı Üjezd Kapısı'na doğru ilerliyordu. Danıştay ya da o günkü ismiyle şura üyesi Bay Schepeler defnediliyordu. Tanrı bizi affetsin ama sahiden cenaze alayının üstünde de şu memnun gülümseme var gibiydi! Ölünün yüzü görünmüyordu gerçi, çünkü biz Güneylilerde mezara konulmadan önce güneşte ısınsın diye ölüyü açık tabutta taşımak gibi bir âdet yoktur. Ama durumun gerektirdiği bir miktar ciddiyeti saymazsak herkesi saran genel bir memnuniyet olduğu inkâr edilemezdi. Bu muhteşem günde memnuniyet bir şekilde insanların bütün uzuvlarına yayılmıştı – bakalım, bununla nasıl başa çıkacağız!

Muhtemelen en memnun olanları sayın danışmanın tabutunu taşıyan stajyerlerdi. Son iki günleri çok telaşlı geçmişti, bürodan büroya koşmuşlardı; şimdi yüklerinin altında gururlu ve ölçülü adımlarla yürüyorlardı, her biri bütün dünyanın bakışlarının kendi üstlerinde olduğundan ve bu dünyanın şöyle fısıldadığından emindi: “Bunlar Danıştay'da stajyer.” Memnun olan bir diğer kişi de uzun boylu Doktor Link'ti, yalnızca sekiz gün süren bir hastalığın ardından vefat eden sayın danışmanın dul kalan eşinden yirmi duka vizite ücreti almıştı; bütün Mala

Strana bunu biliyordu; şimdiyse düşünüp taşınıyormuş gibi başını hafifçe öne eğmiş, öyle yürüyordu. Bir saraç olan, sayın danışmanın yakın akrabası Ostrohradsky de memnundu. Yaşarken amcası onu ihmal etmişti gerçi ama Bay Ostrohradsky şimdi kendisine beş bin altın gulden kaldığını biliyordu, cenaze alayında yer alan bira fabrikatörü Kejřík'e birkaç kez dönüp, "Özünde çok iyi bir insandı!" demişti. Ostrohradsky tabutun hemen arkasından gidiyordu, yanında merhumun en yakın, en güvenilir dostu olan, sağlıklı ışıldayan iriyarı Bay Kejřík vardı. Bu ikilinin arkasından Kdojek, Mužik ve Homann yürüyordu, hepsi de Danıştay üyesiydi ama mevki olarak merhum Schepeler'den daha aşağıdaydılar, besbelli onlar da memnundu. Hatta üzümlere söylemeliyiz ki ilk faytonda tek başına oturan Bayan Marie Schepeler bile herkese sirayet eden bu memnuniyetten kaçamamıştı ama maalesef onun memnuniyeti haziran havasından ileri gelmiyordu. Bu iyi yürekli kadın da nihayetinde bir kadındı ve üç gündür onca insanın içten şefkatinin nesnesi olmak içini bir hoş etmişti. Ayrıca siyah yas elbisesi ince uzun bedeninde çok çekici duruyor, hep biraz solgun olan yüzü siyah peçenin ortasında çok güzel görünüyordu.

Sayın danışmanın ölümüne güçlükle katlanabilen ve içindeki tatsız bir duyguyu def edemeyen tek kişi bira fabrikatörü Bay Kejřík'ti, hâlâ bekâr olan Bay Kejřík, dediğimiz gibi merhumun en yakın en güvenilir dostuydu. Mesele şu ki genç dul kadın, dün kocası hayattayken ona bu kadar sadık kaldığı için şimdi kendini layıkıyla ödüllendirilmiş gibi hissettiğini açıklayarak beklentisini ona açıkça ifade etmişti. Bay Ostrohradsky ilk kez, "Özünde çok iyi bir insandı," dediğinde Bay Kejřík şöyle yanıt vermişti: "Değildi, öyle olsa daha uzun süre dayanırdı." Daha sonra Bay Ostrohradsky'ye hiç yanıt vermemişti.

Cenaze alayı yavaş yavaş Üjezd Kapısı'na vardı. O zamanlar bu kapıdan geçip gitmek bugünkü kadar kolay değildi, kalın palankaların ve burçların arasından kıvrılıyordu, peş peşe uzun, dönemeçli ve karanlık iki geçit vardı, kapının ardındaki mezarlık için uygun bir uvertürdü.

Cenaze aracı alayın önünden gidiyordu, kapıya varınca durdu. Rahipler arkalarına döndüler, genç erkekler tabutu yavaşça yere indirdiler ve kutsama başladı. Faytoncular arabadan seyyar altlığı çıkardılar. İşte o anda olan oldu! Ya bir ucunu fazla sıkı tutmuşlardı ya da iki taraftakiler de beceriksizdi – tabut yanlmasına yere düştü, kapağı gürültüyle fırlayıp gitti. Ceset tabutta kaldı gerçi ama dizi bükülünce birazcık kaydı, sağ eli de tabuttan dışarı çıktı.

Herkes şaşkındı. Bir anda öyle bir sessizlik oldu ki herkes bir yanındakinin saatinin tik taklarını duyuyordu. Bütün gözler ölü danışmanın kıpırtısız yüzüne çevrilmişti. Tabutun başında duransa – Doktor Heribert'ti. Yürüyüşten dönüyordu, insan yığınının arasından yalpalayarak geçerken aniden rahiplerin arkasında kalakalmış olmalıydı, şimdiyse gri paltocuğuyla siyah kefenin hemen yanında duruyordu.

Yalnızca bir an sürdü. Heribert gayriihtiyari sarkan ele uzandı, muhtemelen tabuta geri koyacaktı. Ama eli tutmaya devam etti, parmakları huzursuzca kıpırdanıyordu, gözleriyle de önündeki ölü'nün yüzünü yokluyordu. Sonra elini kaldırıp ölü'nün sağ gözkapasını açtı.

"Bu da ne böyle?" diye bağırdı Ostrohradsky. "Niye düzeltmiyoruz? Niye böyle duruyoruz?"

Birkaç adam el atacak oldu.

"Durun!" diye haykırdı kısa boylu Heribert, sesi inanılmaz derecede yüksek ve melodikti. "Bu adam ölü değil!"

“Saçmalık! Siz çıldırmışsınız!” diye bağırdı Doktor Link.

“Polis nerede?” diye araya girdi Ostrohradsky.

Herkes afallamış durumdaydı. Sakin sakin duran Heribert’in yanına yalnızca bira fabrikatörü Kejrik geldi. “Ne oluyor?” diye sordu heyecanla. “O sahiden – sahiden ölü değil mi?”

“Değil. Sadece katılmış. Şimdi onu hemen bir eve taşıyın da ne yapabileceğimize bakalım.”

“Saçmalığın daniskası,” diye bağırdı Doktor Link. “Bu adam ölü değilse o zaman...”

“Bu kim?” diye sordu Ostrohradsky.

“Doktor olmalı...”

“Doktor Dünyabozan! Polis!” diye haykırdı saraç, beş bin guldene kavuşma umudu hemen hemen yok olmuştu.

“Doktor Dünyabozan,” diye tekrarladı Kdojek ve Muzik.

Ama özverili arkadaş Bay Kejrik birkaç genç erkekle birlikte tabutu yavaş yavaş en yakın restorana taşımaya koyulmuştu bile, restoranın adı “Kireç Ocağı”ydı.

Sokakta hummalı bir gürültü patırtı peyda oldu. Cenaze aracı da faytonlar da geri döndü, Bay Kejrik haykırdı: “Gidelim – ne oluyor şimdi anlarız!” Ama kimse ne yapacağını bilmiyordu. “Geldiğiniz iyi oldu sayın komiser!” dedi Ostrohradsky gelen polis memuruna. “Burada yakışksız, korkunç bir komedi oynanıyor –güpegündüz cesede zarar veriyorlar– üstelik Prag’ın yarısı buradayken...” Sonra komiseri “Kireç Ocağı”na götürdü. Doktor Link ortadan kaybolmuştu. Ostrohradsky bir süre sonra arkasında komiserle yine dışarı çıktı. “Açılın lütfen, açılın,” dedi komiser insan kalabalığına, “kimse içeriye giremez! Doktor Heribert sayın danışmanı kendine getireceğine söz verdi.”

Danışmanın karısı faytonundan inmek istedi ama bayılıverdi. Sevinç bazen ölümcül olabilir. O sırada Bay Kejrık telaşla dışarı çıkıp kadınların baygın kadınla ilgilendikleri faytona gitti. “Onu yavaş yavaş eve götürün, orada kendine gelecektir,” diye tavsiyede bulundu. Sonra kendi kendine homurdandı: “Çok çekici bir kadın – çok!” Arkasına dönüp bir faytona atladı ve Doktor Heribert’in ona gönderdiği yere yollandı.

Arabalar başka yönlere gidiyor, cenazeye gelenler dağılıyordu. Ama Üjezd Kapısı’nın çevresi hâlâ insan doluydu, binanın önündeki düzeni polisler sağlamak zorunda kaldı. Gruplarda en tuhaf şeyler anlatılıyordu. Ânında Doktor Link’e kara çalmaya, hakkında kötü konuşmaya başladılar, aynı anda başkaları da Doktor Heribert’le alay ediyordu. Ara sıra telaş içindeki Bay Kejrık beliriyor, kıpkırmızı bir yüzle kekeliyordu: “En iyisini umuyoruz – nabzını bizzat kendim hissettim. Bu doktor büyücü adeta! Nefes alıyor!” diye haykırdı sonunda, tamamen kendinden geçmişti, bu sevinçli haberi danışmanın karısına iletmek için hazırda bekleyen faytona atladı.

Nihayet akşamın geç bir saatinde, saat ona doğru, “Kireç Ocağı”ndan üstü örtülü bir sedye çıkardılar. Bir ucunda Doktor Heribert, diğerinde komiser vardı.

Ama Mala Strana’da gece yarısına kadar tıka basa dolu olmayan tek bir mekân bile yoktu. Bay Schepeler’in dirilişinden ve Doktor Heribert’ten başka bir şey konuşulmuyordu. Herkes hararetle bir şeyler söylüyordu.

“Latin mutfağındaki yemek çeşidinden daha çok şey biliyor!”

“Şöyle bir baksan yeter, hemen anlarsın. Babası harika, mükemmel bir doktordu! Ondan miras almış.”

“Neden hekimlik yapmıyor? Herhangi bir saray danışmanı kadar para kazanırdı!”

“Parası var da ondan.”

“Neden ona Doktor Dünyabozan diyorlar?”

“Dünyabozan mı? Hiç duymamıştım.”

“Ben bugün yüz kez duydum.”

İki ay sonra Bay Schepeler yine eskisi gibi işinin başındaydı. “Gökteki Tanrı, yerdeki Doktor Heribert sayesinde!” diyordu, zaman zaman da: “Şu Kejrîk bir pırlanta!”

Bütün şehir Doktor Heribert’ten bahsediyordu. Herhalde dünyadaki tüm gazetelerde hakkında haberler çıkıyordu. Mala Strana gurur içindeydi. Şaşılacak şeylerden söz ediliyordu. Baronlar, kontlar, prensler Doktor Heribert’ten şahsi doktorları olmasını istiyorlardı. Hatta iktidardaki bir İtalyan kral ona duyulmamış bir teklifte bulunmuştu. Ona en hararetli şekilde başvuranların hepsi ölümüne çok fazla insanın sevineceği kişilerdi. Ama Doktor Heribert kılını bile kıpırdatmadı. Hatta danışmanın karısının ona bir çuval dolusu duka götürdüğü ama hiç ulaşamadığı söyleniyordu, denilene göre balkondan kadının üstüne su dökmüş.

İnsanları hiç umursamadığı yine belli oluyordu. İnsanlar ona selam veriyordu ama o hiç almıyordu. Önceki gibi sokaklarda yalpalayarak yürüyor, narin ve kupkuru kafacığını bir çiçek gibi ürkek ürkek sallıyordu. Hiç hasta kabul etmiyordu. Yine de ona her yerde “Doktor Dünyabozan” diyorlardı. Bu lakap gökten zembille inmiş gibiydi.

On yıldan fazladır ona görmedim, hâlâ hayatta mıdır bilmiyorum. Üjezd'deki küçük evi her zamanki gibi sapasağlam ayakta. Ne durumdadır, bir ara sorup soruşturmam lazım.

“ÜÇ ZAMBAK”

Sanırım o zamanlar aklım bir karış havadaydı. Bütün damarlarım zonklıyor, kanım kaynıyordu.

Sıcak ve karanlık bir yaz gecesi idi. Son günlerde kükürtlü ve donuk olan havada nihayet karabulutlar toplanmıştı. Akşama doğru şiddetli bir rüzgâr çıktı, ardından kuvvetli bir fırtına patlak verdi, aniden sağanak yağmur başladı, fırtına ve yağmur gecenin geç saatlerine dek sürdü. Ben Strahov Kapısı civarındaki “Üç Zambak” isimli restoranın ahşap çardağında oturuyordum – burası o zamanlar yalnızca pazar günleri kalabalıklaşan, küçük salonunda askerî okul öğrencilerinin ve onbaşlıların piyanoyla çalınan şarkılarda dans edip eğlendiği küçük bir restorandı. Bugün de pazardı. Tek başıma çardakta, pencerenin yanındaki masada oturuyordum. Arka arkaya şiddetli gök gürültüleri geliyordu, yağmur üstümdeki kiremit çatıya vuruyor, su yerdeki küçük birikintilere düşüp etrafa sıçırıyordu, salondaki piyanist kısa molalar verip sürekli yeniden çalmaya başlıyordu. Ara sıra açık pencereden dans eden, kahkahalar atan çiftlere bakıyordum; zaman zaman da karanlık ön bahçeye. Bazen parlak bir şimşek çaktığında bahçe duvarlarını ve çardağın sonunda duran beyaz insan kemiklerini görüyordum. Burası eskiden küçük bir mezarlıktı,

bu hafta iskeletleri başka bir yere götürmek üzere kazıp çıkarmışlardı. Toprak altüst olmuştu, mezarlar açıkta duruyordu.

Masamda çok kısa bir süre oturabiliyordum. İkide bir yerimden kalkıyor, ardına kadar açık duran kapıdan küçük salona girip dans edenleri yakından inceliyordum. Aşağı yukarı on sekiz yaşında, güzel bir kız beni büyülemişti, ince uzun bir endamı, dolgun ve sevimli bir yapısı, enseden kısacık kesilmiş siyah açık saçları, yuvarlak ve pürüzsüz bir yüzü, açık renk gözleri vardı – güzel bir kızdı! Beni özellikle gözleri cezbediyordu. Su kadar berberak, suya yansıyan görüntüler kadar gizemli o kıpır kıpır gözler bana şu sözü anımsatıyordu: “Ateş oduna, deniz suya doyar da erkekler güzel gözlü bir kadına doymaz.”

Durmadan dans ediyordu. Ama bakışlarımı üstüne çektiğinin de farkındaydı. Dibinde durduğum kapının yanından dans ederek geçerken bana bakıyordu, küçük salonda dans etmeye devam ederken yaptığı her dönüşte bakışlarıyla beni yakaladığını hissediyordum. Kimseyle konuştuğunu görmedim.

Yine orada duruyordum. En arka sırada olmasına rağmen bakışlarımız hemen buluştu. Kadril sona ermiş, beşinci tur da bitmişti ki başka bir kız koşarak salona geldi. Soluk soluğa ve sıırsıklamdı. Kalabalığı yarıp güzel gözlü kızın yanına gitti. Müziğin altıncı turu başladı. Az önce gelen kız ilk zincirin üzerinden güzel gözlü kıza fısıldayarak bir şeyler söyledi, o da sessizce başını salladı. Altıncı tur daha uzun sürdü. Bittiğinde güzel gözlü kız bir kez daha bahçe kapısına baktı, sonra salonun ön kapısından dışarı çıktı. Dışarıda üstlüğünü başına geçirip kaybolduğunu gördüm.

Gidip yeniden yerime oturdum. Fırtına henüz dinmemişti, bir kez daha kudurdu, rüzgâr uğulduyor, şimşekler çakıyordu. Heyecanla kulak kesildim ama aklım-

da yalnızca o kız ve onun muhteşem gözleri vardı. Eve gitmem söz konusu bile değildi.

Yaklaşık on beş dakika kadar sonra yeniden salon kapısından içeriye baktım. Güzel gözlü kız yine oradaydı. Islanmış elbisesini düzeltiyor, ıslak saçlarını kurulu-yordu, yaşça ondan büyük bir arkadaşı da ona yardım ediyordu.

“Neden bu havada eve gittin?” diye sordu arkadaşı.

“Kız kardeşim beni almaya geldi.”

Sesini ilk kez şimdi duyuyordum. İpek kadar yumu-şak ve toktu.

“Evde bir şey mi olmuş?”

“Annem ölmüş.”

Dehşete kapıldım.

Güzel gözlü kız arkasına dönüp dışarı çıktı. Yanım-da duruyordu, bakışları üzerimdeydi, elini titreyen eli-min yanında hissettim, uzanıp tuttum, yumuşacıktı.

Kızı sessizce çardağın içine doğru çektim, seve seve geldi.

Fırtına kasıp kavuruyordu. Oluk oluk yağmur yağı-yor, yer gök uğulduyor, gök gürültüleri başımızın üze-rinde dolanıyordu, etrafımızdaki ölümler mezarlarından cıgıllıklar atıyor gibiydi.

Kız bana sokuldu. Islak elbisesini göğsümde his-settim, yumuşacık bedenini, sıcak kollarını hissettim – onun o alçak ruhunu içmem gerektiğini düşündüm.

AZİZ WENCESLAS AYINI

Nefesimi tutmuş, kilisenin koro balkonuna uzanan merdivenlerin altında oturuyordum. Kapalı kapının parmaklıklarının arasından katedralin içini, Nepomuk'lu Aziz Jan'ın sağdaki gümüş lahdini ve onun çaprazındaki sakristiyi¹ görebiliyordum. Akşamüstü duası çoktan sona ermişti, Aziz Vitus Katedrali boştu. Yalnızca dindar annem Aziz Jan'ın lahdinin önünde duaya dalmış halde diz çökmeye devam ediyordu, Aziz Wenceslas Şapeli'nden yaşlı zangoç çıktı, son turunu atıyordu. Üç adım ötemden geçti, kraliyet galerisinin altındaki çıkışa yöneldi, anahtarı şingırdatarak kilide takıp çevirdi, emin olmak için kapı kolunu aşağı doğru bastırdı. Sonra yoluna devam etti, o sırada annem de ayağa kalktı, istavroz çıkardı ve zangocun yanına gitti. Lahit ikisini de görmemi engelliyordu, yalnızca yankılanan ayak seslerini, söyledikleri bazı kelimeleri duyuyordum, sonra sakristinin diğer tarafında yeniden ortaya çıktılar. Kilise görevlisi oradaki kapıyı da kapattı, anahtarı şingırdatıp kapı kolunu yokladı. Sonra birlikte ikinci çıkışa gittiler. Demir kilitler iki kez daha takırdadı, artık kilisede yalnızdım, içeriye kilit-

1. Liturjik malzemelerin, kutsal eşyaların ve kilise hazinesinin korunduğu özel oda. (Y.N.)

lenmiştim. Garip bir hisle sarsıldım, sırtımdan bir ürper-
ti geçti ama hiçbirinden rahatsız olmadım.

Hemen ayağa kalktım, cebimden mendilimi çıkar-
dım, yalnızca kapatılan ama kilitlenmeyen parmaklıklı
kapıyı olabildiğince sıkı bir şekilde bağladım. Sonra koro
balkonuna çıkan merdivenlerden koşarak ilk sahanlığa
vardım, duvara yaslanıp yeniden bir basamağa oturdum.
İkisini de tedbiren yapmıştım, çünkü katedral kapılarının
bir kez daha açılabileceğinden ve kilise köpeklerinin gece
nöbeti tutmak için uzun sıçrayışlarla içeriye girebilecek-
lerinden emindim. Biz papaz yardımcıları bu kilise kö-
peklerini hiç görmemiş, havladıklarını bile duymamıştık
ama birbirimize kocaman, benekli ve saldırgan üç hayvan
olduklarını ve tıpkı Kral Wenceslas'ın ana sunağın arka-
sında kalan tablodaki danua cinsi köpeğine benzedikleri-
ni anlatıp duruyorduk. Söylenene göre hiç havlamıyor-
lardı, bu da ne kadar saldırgan olduklarına delaletti.

Büyük köpeklerin de kapı kolunu indirebileceğini
biliyordum, aşağıdaki kapıyı mendilimle o yüzden bağ-
lamıştım. Bu yüksekliğe ulaşamayacaklarını düşünüyor-
dum. Yarın sabah zangoç onları dışarı çıkarınca ben de
rahatlıkla aşağıya inebilecektim. Evet, geceyi Aziz Vitus
Katedrali'nde geçirmeye karar vermiştim. Elbette giz-
lice. Bu benim için çok önemliydi. Çünkü biz oğlanlar
Aziz Wenceslas'ın her gün tam gece yarısı şapelinde kut-
sal duayı okuduğundan son derece emindik. Dürüst ol-
mam gerekirse bu haberi arkadaşlarıma ben yaymıştım.
Ama kaynağım son derece güvenilir, sağlam bir kaynaktı.
Zangoç Havel –tuhaf derecede uzun ve gösterişli burnu
yüzünden ona Baba Hindi Havel denirdi– bizim evde
anne babama bundan bahsetmiş, o sırada bana yandan
bir bakış atmıştı, böylece bu sırrı benim öğrenmemi is-
temediğini anlamıştım. Ama ben bunu en yakın iki ar-
kadaşımla da paylaştım ve bu gece yarısı ayinini birer

kez izlemeye karar verdik – Aziz Wenceslas bizim idolumüzdü. Sırta ulaşan kişi olarak elbette önceliğim vardı, şimdi de üç kişilik grubumuzun birincisi olarak koro balkonunun altında oturuyordum, içeriye kilitlenmiş ve tüm dünyadan yalıtılmışım.

Yokluğumun evde sorun yaratmayacağını biliyordum. Dokuz yaşındaki bazı açığöz oğlanlarda rastlanabilecek o kurnazlıkla anneme yalan atmış, şehrin tarihi merkezinde oturan teyzemin bu akşam ona gelmemi istediğini söylemişim. Geceyi onun yanında geçirip sabah papaz yardımcısı olarak Rorate ayini¹ için yine görevimin başında olmam gayet doğaldı. Daha sonra kendimi ele versem ne çıkardı ki? Onlara Aziz Wenceslas'ın nasıl dua okuduğunu anlatabilirdim. Sonra kolera zamanında Bakire Meryem'in altın paltosuyla geceleyin Loreto Meydanı'na çıkıp evlerin üzerine kutsal su serptiğini kendi gözleriyle gören, Hradčany'li marangoz ustası Wimmer'in yaşlı annesi gibi ünlü bir şahsiyet olacağımı hayal ediyordum. O günlerde insanlar bu sayede salgını atlatacakları için sevinmişlerdi. Ama sonra salgın bu evleri daha önce hiçbir zaman hiçbir yerde olmadığı kadar sert vurunca doğru yorum ancak o zaman akıllarına gelmişti, yani Bakire Meryem yanına gelecek, Göklerdeki Krallık'a gidecek olanları kutsamıştı.

Kuşkusuz herkes, kısa bir süreliğine de olsa, bomboş bir katedralde en az bir kez yalnız kalmıştır, bu devasa ve sessiz yapıların insanın duygu durumunu ne denli etkilediğini herkes bilir. Hayal gücü uyarılmış, ayrıca büsbütün acayip bir şeyle karşılaşmayı bekleyen bir çocuk söz konusu olduğunda bu his sınırların ötesine ulaşır. Ben de bir süre bekledim – on beş dakika – yarım saat – saa-

1. Roma Katolik Kilisesi geleneklerine göre Advent boyunca genellikle gün doğumundan önce, kimi zaman da akşamları mum ışığında yapılan ayin. (Y.N.)

tin vuruşları katedralde mağaradaymışım gibi çınılıyordu ama kapılarda hiçbir hareketlilik yoktu. Katedrale tam da bugün göz kulak olunması gerektiğini bilmiyorlar mıydı? Yoksa köpekleri ancak karanlık çökünce mi içeriye alıyorlardı?

Basamaktan kalkıp yavaşça doğrudum. En yakınımdaki büyük pencereden içeriye cansız ve gri gün ışığı vuruyordu. Kasımın sonlarıydı, Azize Katerina günü geçmiş, günler kısalmıştı. Dışarıdan arada bir gürültü geliyordu ama her biri yüksek sesle çınılıyordu. Akşama doğru katedralin çevresine hüzünlü bir sessizlik çökerdi. Sadece bazen ağır ağır yürüyen tek bir insanın ayak sesleri duyulurdu. O anda bir sürü ayak sesi duyuyordum, yoldan geçen iki adam pürüzlü sesleriyle sohbet ediyorlardı. Sonra uzaklardan boğuk bir takırtı geldi. Ağır bir araç kale kapısından geçiyordu. Takırtılar biraz daha netleşti, araç katedral meydanına ulaşmış olmalıydı. Takırtılar gitgide yükselip yakınlaşıyor, nallar tıkırdıyor, ağır zincirler şingırdıyor, büyük tekerlekler dönüyordu, katedralin önünden geçip Aziz Georg Kışlası'na giden askeri bir araç olmalıydı. Patırtı öyle şiddetliydi ki kilisenin camları hafifçe zangırdadı, en üst balkondaki serçeler huzursuzlanarak ötüştüler. Onlar ötünce rahat bir nefes aldım. Yakınımda bir yerde yaşayan yaratıkların olduğunu idrak edince yalnızlığımdan sıyrıldım. Ayrıca katedralin ıssızlığında korkuya ya da endişeye kapıldım mı bilmiyorum. Niye kapılayım ki? Niyetimin sıra dışılığının farkındaydım ama hata yaptığımı düşünmüyordum. Günah işlediğim hissi beni huzursuz etmiyor ya da ruhumu sıkıştırmıyordu, tam tersine! Kendimi coşku ve gururlu hissediyordum. İnancıma bağlılığım beni olağanüstü, yüce bir varlığa çevirmişti; daha önce –itiraf ediyorum, daha sonra da– kendimi hiç bu kadar eksiksiz, kıskanılmaya bu kadar layık hissetmedim. Çocuklar ye-

tişkinlerin aptal kibrine sahip olsaydı belki kendi önümde diz çökerdim. Başka bir zamanda, başka bir yerde olsam muhtemelen hayaletlerden korkardım ama burada, kilisede bütün hayaletler âcizdi. Peki burada gömülü azizlerin hayaletleri? Bugün yalnızca Aziz Wenceslas'la ilgileniyordum, o da onu tüm yüceliğiyle Tanrı'ya ibadet ederken izleyebilmek adına böylesi bir cesaret gösterdiğim için burada olmamdan ancak sevinç duyardı. Eğer isterse yardımcısı olarak görev almaya hazırdım, metal kaplamalı dua kitabını sunağın bir tarafından diğer tarafına taşıyabilir, bu sırada küçük çanları gereğinden bir kez bile fazla çalmamak için dikkatli olurdum. Ayrıca akordeon çalar, öyle tiz ve güzel bir sesle şarkı söylerdim ki Aziz Wenceslas gözyaşlarına boğulur, iki elini de başıma koyup şöyle derdi: "Ne uslu bir çocuk!"

Saatin yüksek sesle beşi vuruşuyla dalgınlığımdan sıyrıldım. Sırtıma taktığım okul çantasından dua kitabını çıkarıp tırabzanların üstüne koydum ve okumaya başladım. Genç gözlerim karanlığa rağmen okuyabiliyordu. Ama dışarıdan gelen en küçük seste rahatsız oluyor, her seferinde dışarıyı yeniden ölüm sessizliğine gömülene dek okumaya ara veriyordum. Ansızın katedrale doğru gelen telaşlı adımlar duyuldu. Tam pencerenin önünde durdular. O anda iki arkadaşımın geldiğini düşünüp sevince kapıldım. Dışarıdan her zaman kullandığımız ılık da geliyordu. Arkadaşlarım beni düşündükleri, buraya geldikleri için neşeyle ürperdim – belki de zavallılıklar bu yüzden evde dayak yiyeceklerdi! Aynı anda şimdi bana hayranlık duyduklarını, bir saatliğine olsun benim yerimde olmak istediklerini düşünüp gururla kabardım – bütün gece gözleri uyku tutmayacaktı! Onları bir saatliğine içeri almaya ne çok isterdim!

Şimdi Fricke sesleniyordu –kunduracının oğlu Fricke– onu nasıl tanımam? Onu çok severdim, talihsizlik bütün

gün zavallının yakasını bırakmamıştı. Sabah erken saatlerdeki ilk ayinde suyu pederin ayakkabısına dökmüştü –Fricek pedere bakacağına hep kilisede etrafına bakınıp dururdu– öğleden sonra da öğretmen Fricek’i müdürün kızı Aninka’yı öpüp ona bir mektup verirken yakalamıştı – hepimiz Aninka’yı çok severdik, o da bizi severdi. Şimdi de Kubıcek sevinç içinde bağıırıyordu – Kubıcek, heyo! Ben de bir sevinç çığlığı atmak ya da sadece ısılk çalmak veya en azından yüksek sesle konuşmak isterdim ama kilisedeydim. Çocuklar ben duyayım diye yüksek sesle konuşuyor, bazen bağıırıyorlardı ama yalnızca birkaç sözcüğü anlayabiliyordum. “İçeride misin?” – “Heyo, içeride misin?” – “Korkmuyor musun?” – Buradayım, korkmuyorum! Biri yakınlaşacak olsa biraz ilerliyor, sonra hemen geri geliyorlardı. Sanki duvarların ardından onların her hareketini görüyor gibiydim, ağzım kulaklarımda gülümsüyordum. Sonra pencereye vuruldu, korkup yerimden sıçradım. Taş atmışlardı. Sonra yine attılar! Meydanın yakınından gür bir erkek sesi duyuldu, adamın küfrettiğini, çocukların kaçtığını duydum. Bir daha geri dönmediler, ben de boş yere bekledim.

İlk kez korkuyla ürperdim. Kitabı çantama kaldırdım, diğer taraftaki tırabzanlara gidip aşağıya, katedrale baktım. Şimdi her şey öncekinden daha hüznünlü görünüyordu gözüme, karanlık yüzünden değil doğal olarak hüznünlüydü. Her şeyi net olarak görebiliyordum, karanlık daha yoğun olsa bile onları ayırt edebildim, hepsini tanıyordum. Ama sütunların çevresine ve sunakların önüne Büyük Perhiz’in son iki haftasında yapıldığı gibi uzun eflatun kumaş şeritleri asılmış, her şey bir renge, hatta tek bir renksizliğe bürünmüş gibiydi. Tırabzanın üzerinden başımı eğdim. Aşağıdaki kraliyet galerisinin tam altında kutsal lamba yanıyordu. Havada salınan, gerçeğine uygun renklerde boyanmış taştan bir madenci

lambayı elinde tutuyordu. Küçük ışık kıpırtısızdı, gökteki en durgun yıldız gibi hiç titremeden öylece duruyordu. Işığın altında kare biçimindeki taş plakalarla kaplı zemini, karşımda duran koyu kahverengi cilalı kilise sıralarını görüyordum, en yakındaki sunağın üzerindeyse yalnızca ahşaptan yapılmış ve parlak renklerle boyanmış bir aziz heykelinin cüppesinin altın eteği parlıyordu. Ne kadar istesem de azizin gündüz gözüyle nasıl göründüğünü hatırlayamıyordum. Bakışlarım yeniden kutsal lambayı tutan taştan madenciye kaydı. Yüzü alttan aydınlanıyor, al yanaklı ablak suratı tamamlanmamış gibi görünüyordu, kirli ve kırmızı bir gülle gibiydi. Gündüzleri bizi korkutan pörtlek gözleri şimdi seçilmiyordu. Biraz ötede Nepomuk'lu Aziz Jan'ın lahdi gölgeler içinde yükseliyordu, birkaç parlak noktası dışında hiçbir yerini göremiyordum. Bakışlarım yeniden madenciye kaydığında sinsi gülümsemesi yüzünden kafasını kasten çevirmiş, yüzü de gülüşünü gizlemeye çalıştığı için bu kadar kızarmış gibi geldi. Belki de yandan bana bakıp sırtıyor, benimle alay ediyordu. Derin bir korkuya kapıldım. Gözlerimi kapatıp dua etmeye başladım. Ânında hafifledim, ayağa kalkıp korkusuzca madenciye baktım. Küçük ışık sakın sakın parıldamaya devam ediyordu. Saat kulesi yediği vurdu.

Tatsız, yeni bir his belirdi. Soğuktan titriyordum. Dışarıya kuru bir ayaz hâkimdi, katedralin içi de serindi, gerçi düzgün giyinmişim ama yine de yetersizdi. Sonunda açlık da baş gösterdi. Her zamanki akşam yemeği saati geçmişti, yanıma yiyecek bir şeyler almayı unuttuğum. Açlığa kahramanca direnmeye karar verdim, hatta bu orucu gitgide yaklaşan ve gece yarısı yaşayacağım saadete layık bir hazırlık olarak görüyordum. Ama içe işleyen soğuk sırf iradeyle savuşturulacak gibi değildi, ısınmak için hareket etmek zorundaydım. Balkonda volta atmaya başladım, sonra en yukarıdaki ana balko-

na çıkan merdivenin arkasında duran orga kadar yürüdüm. Her şeye aşınaydım, yukarı çıkmaya başladım. İlk basamak gıcırdayınca soluğum kesildi. Tatil günlerinde biz yukarıya çıkıp müzisyenlerin arkasına saklanmadan önce org körükçüsü bizi duyup kovalamasın diye yaptığımız gibi yavaş yavaş ve dikkatle çıkmaya devam ettim.

Ana balkondaydım. Yavaşça, adım adım ilerledim, ta ki en öne gelene kadar. Hep ürkererek çıktığımız ve daima şairane bir ürpertiyle durduğumuz yerde şimdi bir başımaydım, hiç kimse tarafından izlenmiyor, gözetlenmiyordum. Orgun iki tarafında da antik tiyatrolardaki gibi basamak basamak yükselen oturma sıraları vardı. En ön sıraya, davulun yanına oturdum. Şimdi bizi öylesine cezbeden ve etkileyen şu davula bir kez olsun vurmaktan ben kim alıkoyabilirdi ki? Nazikçe en yakındaki davulun derisine dokundum, polenlerini dağıtmak istemediğim bir çiçeğe dokunur gibi dikkatliydim, sonra parmağımın ucuyla sertçe bastırdım; duyulmayacak kadar küçük bir ses çıktı ama aynı şeyi bir kez daha yapmaya cesaret etmedim. Günah sayılacak bir meydan okumaya kalkışmışım gibi hissettim.

Kürsülerin ve en yüksek korkulukların üstünde büyük mezmurlar kitapları duruyordu. Şimdi onlara da dokunabilir, elde tutmak için fazla ağır olup olmadıklarını kontrol edebilirdim; gündüz olsa bu ayartmaya karşı koyamazdım. Devasa büyüklükteki mezmurlar kitapları bizim için hep bir gizem olmuştu. Kaplamaları ağır pirinçtendi, kapakları hasarlıydı, tahta çubuklar yardımıyla çevrilebilen parşömen yaprakları kirliydi ve yıpranmıştı. Sayfaların üzerinde altın rengindeki parlak baş harfler ışıldıyordu, yazı karakterleri siyah ve eski tarzdaydı, geniş satırların arasında kırmızı siyah notalar vardı, öyle büyüktüler ki en tepedeki son sıraya oturduğumuzda bile görebiliyorduk. Böyle bir mezmurlar kitabı korkunç

ağır olmalıydı; çünkü kraliyet korosunun çelimsiz tenoru onu yerinden kıpırdatamıyordu –biz oğlanlar uzun boylu tenorden hiç hoşlanmazdık– içlerinden birinin kitabı uzatması gerekse bunu yapan al yanaklı şişko bas olur, o bile taşırken nefes nefese kalırdı. Basa çok saygı duyardık, kalın sesi sanki müzik vücudumuza işlemiş gibi bizi ele geçirirdi, dinî törenler sırasında onun dibinden hiç ayrılmazdık. Bas kudas ayinlerinde hep tam burada, benim önümde dururdu, diğer iki bas aynı sayfada ona eşlik ederdi ama sesleri onunki kadar güçlü değildi. Bir adım solunda iki tenor dururdu – ama tenor dediğin nedir ki? Yine de içlerinden birini, kısa boylu olanı severdik. Davul da çalardı, o tokmağı eline aldığı anda ve “Taştan Kuş”un sahibi tüccar Rojko trombonu çalmaya başladığında törenin en vakur anlarını yaşırdık. Yine solunda şarkıcı oğlanlar durur, aralarında her şeye kadir koro müdürü de olurdu. Ayin başlamadan önce onun ikazlarını, notalar dağıtılırken çıkan kâğıt hışırtılarını ve dışarıdan gelen çan seslerini duyar gibi oluyorum – şimdi sakristinin önünde küçük çan şingırdıyor, org prelüde başlıyor, orgdan gelen kalın ve uzun sesler tüm katedrali titretiyor, koro müdürü boynunu uzatıp aşağıdaki ana sunağa bakıyor, tozlu batonunu aniden kaldırıyor, kursesiz müzik bir anda etrafa yayılıyor, vakur yakarışlar çınıyor. Ağır tempoda söylenen “Dona nobis pacem”e kadar bütün ayini zihnimde canlandırdım – daha önce hiçbir ayin şimdi hayalimde gördüğüm, duyduğum kadar muhteşem olmamış, olamamıştı, basın sesi görülmemiş bir zarafetle çınlamış, davul ve trombonlar durmaksızın çalarken sevinçle şakırmıştı. Ruhumdaki bu ayin ne kadar sürmüştü bilmiyorum ama o büyüleyici sesler yeri göğü inletirken saat kulesinden gelen çan seslerini duyar gibi olmuştum. Ansızın yine bir ürperti hissettim, gayri ihtiyari ayağa kalktım.

Orta nefin kubbesinde gümüşi, hafif bir pırıltı süzülüyor gibiydi. Pencerelerden içeriye yıldızlı gecenin, hatta belki ayın ışığı da vuruyordu. Tırabzanın önündeki basamağa çıkıp aşağıya, katedrale baktım. Derin bir nefes aldım, ciğerlerim kiliselere has o buhur ve küf kokusuyla doldu. Altımda büyük bir lahdin beyaz mermeri ısıldıyor, onun karşısındaki ana sunağın üzerinde ikinci kutsal lamba yanıyordu ve sunağın altın yaldızlı duvarlarında çok hafif, pembe bir ışık süzülüyordu. İçim şimdiden sofuca bir ürpertiyle dolmuştu – kim bilir Aziz Wenceslas'ın ayini nasıl olacaktı! Çanlar çalmayacak, tüm dünya kulak kesilecek ve efsanevi gizem çözülecekti. Ama belki de sakristinin önündeki küçük çanlar çınlayacak, org çalacak, sonra tören alayı soluk ışığın büyüleyici pırıltısında ana sunağın etrafından dolanıp sağ neften geçerek Aziz Wenceslas Şapeli'ne doğru ilerleyecekti. Tören alayının düzeni pazar günleri yapılan akşamüstü duasındaki gibi olacaktı, başka türlüünü hayal edemiyordum.

En önde kırmızı sopaların ucunda metal fenerler ışıldayacaktı, fenerleri muhtemelen melekler taşıyacaktı – başka kim olacaktı ki? Sonra – ama şarkıcılar kim olacaktı? Çok büyük olasılıkla renkli taştan büstleri triforyumun¹ yukarısında bulunan tüm şahıslar çiftler halinde yürüyeceklerdi: Bohemya kralları, Lüksemburg hanedanından gelen kraliçeler, başpiskoposlar, katedral rahipleri ve katedralin mimarları. Elbette bugünkü katedral rahipleri aralarında olmayacaklardı, onlar buna layık değildi, özellikle de şu kanon Pesina. O beni çok incitmişti. Bir keresinde kutsama sırasında ağır metal feneri taşıırken onu birazcık yamuk tuttum diye bana tokat

1. Kilisede nefe açılan, birbirinden kemerlerle ayrılan üçlü geçit; üçüz kemer. Romanesk ve gotik mimari in önemli bileşenlerindendir. (Y.N.)

atmıştı. Başka bir keresinde zangoç beni Josef çanını çalmak üzere kuleye ilk kez tek başıma göndermişti, tepede yalnız kalmıştım, o devasa bronz çanların efendisiydim; işimi bitirip şairane bir coşkuyla dışarı çıktığımda kanon Pesina kulenin aşağısında duruyordu, zangoca sordu: "Bugün hangi aptal yukarıdaydı? Çanları deli gibi çaldı!"

Zihnimde tören alayını başlatan bütün o yaşlı beyle-ri görebiliyor ama tuhaf bir şekilde gövdelerini ve bacaklarını hayal edemiyordum, yalnızca büstler salınıyordu, yine de adım adım ilerliyor gibiydiler. – Belki sonra arkadaki Kinsky Şapeli'nde yatan başpiskoposlar geleceklerdi, onların ardından Nepomuk'lu Aziz Jan'ın lahdinden gümüş melekler çıkacak, onların arkasından da elinde haçıyla Aziz Jan gelecekti. Sonra Aziz Sigismund'un kemikleri; kırmızı bir yastığın üzerinde yalnızca birkaç kemikçik; ama yastık da ilerliyor gibiydi. Sonra çeşit çeşit zırhlı şövalye, arkalarında katedraldeki mezarlarından çıkmış krallar ve dükler, bazılarının üstünde kırmızı mermerden, aralarında Podebrady'li Georg'un da olduğu diğerlerinin üstündeyse beyaz mermerden görkemli, pırıl pırıl cüppeler. Sonra da kadehi gümüş rengi bir örtünün altında taşıyan Aziz Wenceslas'ın kendisi. Uzun, genç ve kuvvetli bir beden. Başında biretta yerine basit, bronz bir miğfer; ama parlak beyaz ipekten bir cüppe vücudunu koruyan zincir gömleği örtüyor. Kestane rengi saçları uzun bukleler halinde dökülüyor, yüzü vakur, müşfik ve dingin. Yüzünün biçimini zihnimde tam olarak canlandırabiliyorum, büyük mavi gözlerini, sağlıklı parlayan yanaklarını, hafif dalgalı sakalını; ama yüzü sanki etten ve kandan değil de yumuşacık parlak bir ışıktan oluşmuş gibi.

Umutla beklediğim tören alayını hayal ederken gözlerimi yummuştum. Sessizlik, yorgunluk ve hayaller etkisini göstermiş, uyku bastırmıştı. Çökmeye başladım ama

kendimi hemen toparladım, bakışlarımı katedralin içinde gezdirdim. Her yer önceki gibi sessiz ve ölüydü ama şimdi bu ölümlüğün üzerimdeki etkisi öncekinden farklıydı. Yorgunluktan ağırlaşmışım, bedenim soğuktan kaskatı kesilmişti, üstüne bir de belirsiz, belirsiz olduğu için de felç edici bir korkuya kapıldım. Neden korktuğumu bilmiyordum ama çocukça bir çaresizlikle korkuyordum.

Basamağa çöküp acı acı ağladım. Gözümünden yaşlar akıyor, göğsüm sıkışıyor; yüksek sesle hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordum, gözyaşlarıma boş yere karşı koymaya çalışıyordum, hıçkırıklarım şiddetlenmişti, kilisenin sessizliğinde acı içinde çınılıyordu, umutsuzluğumla beraber korkum da büyüyordu. Keşke bu devasa büyüklükteki katedralde bir başıma olmasaydım! Hiç değilse içeride kilitli kalmasaydım!

Yine yüksek sesle iç geçirdim, muhtemelen öncekinden daha yüksek bir sesle – o anda bana cevap verir gibi üstümdeki kuşlar ötüştü. Yani yalnız değildim, serçeler geceyi benimle birlikte burada geçiriyorlardı! Nereye saklandıklarını çok iyi biliyordum, sıraların üzerindeki kirişlerin arasındaydılar. Kilisede sığındıkları yer orasıydı, biz çocukların haşarı saldırılarına karşı orada güvendeydiler. Hepimiz elimizi kirişlerin arkasına sokup onları yakalayabiliirdik ama böyle bir şeyi hiç yapmamıştık.

Kararımı verdim, nefesimi tutup merdivenleri ağır ağır çıktım. Kirişlerin altında durdum, dikkatle bir kez daha nefes alıp elimi uzattım, bir serçeyi tutmuştum bile. Korkuya kapılan kuş tiz bir sesle ötmeye başladı, parmağımı gagalıyordu ama bırakmadım. Parmaklarımın arasında küçücük ve sıcacık kalbinin heyecanla attığını hissedebiliyordum – bütün korkum o saniye uçup gitti. Artık kendimi yalnız hissetmiyordum, ondan daha güçlü bir canlı olduğumun bilincine varmak içimi yeniden cesaretle doldurdu.

Serçeyi elimde tutmaya karar verdim. Böylece artık korkmayacak ve uyuyakalmayacaktım. Gece yarısına az kalmış olmalıydı. Çan seslerini bir kez daha kaçırmamak için dikkat kesildim. En iyisi iki basamağa yayılıp serçeyi tuttuğum elimi göğsüme koymak ve Aziz Wenceslas Şapeli'nin penceresine bakmaktı, böylece içindeki ışık mucizevi ayin için yandığında hemen görecektim.

Yerime kurulmuş, pencereye bakıyordum. Pencere yarı karanlıktaydı. Böyle ne kadar baktım bilmiyorum ama penceredeki yarı karanlık gitgide aydınlamaya başladı, mavi bir ışık belirdi, giderek daha parlak daha berber bir hal alıyordu, sanki masmavi gökyüzüne bakıyor gibiydim. O sırada saat kulesinin sesi duyuldu, çan ardı ardına, sayısız kez, sonsuz kez çaldı.

Yavaş yavaş kendime geldim. İki basamağın üstüne yayılmış, elimi göğsüme bastırmıştım ama elim açıktı ve boştu. Aziz Wenceslas Şapeli'nin karşımdaki penceresinin ardında bir ışık yanıyordu. Küçük org çalınıyor, çok iyi bildiğim Rorate ilahisi söyleniyordu.

Aziz Wenceslas'ın ayini bu olabilir miydi?

Dikkatle ayağa kalktım, usulca alt balkona bakan pencereye yürüdüm. Camın ardından korkuyla aşağıya baktım.

Peder sunağın başında dua okuyordu. Ben görevimin başında olmadığım için ona yaşlı zangoçlardan biri yardım ediyordu, zangoç zili çalarak ekmeğin ve şarabın dönüşümünü haber verdi.

Bakışlarım korkuyla sıraların o tanıdık yerine kaydı. Orada annem her zamanki gibi başını eğmiş, diz çökmüştü, göğsüne vuruyordu. Yanında aynı şekilde diz çökerek duransa – Eski Prag'da oturan teyzemdi.

O anda annem başını kaldırdı, gözyaşlarının yanaklarından aktığını gördüm.

Her şeyi anladım. Utançtan yerin dibine geçtim,

kendimi çaresiz, mutsuz hissediyordum, başım ağrıyor, etrafımdaki her şey dönüyordu. Oğlunu kaybettiği için ağlayan, sonsuz bir kedere boğduğum annemin üzüntüsü yüreğini sıkıştırdı, boğazım düğümlendi. Çabucak aşağıya inmek, annemin yanına gitmek istiyordum ama ayaklarım felç olmuş gibiydi, duvara yasladığım başım kaymaya başladı, sonunda kendimi yerde buldum. Aynı anda ağlamaya başlamam ne şanslı bir kurtuluştur! Gözyaşlarım önce gözlerimi ateş gibi yaktı ama sonra beni yatıştırdı.

Hava hâlâ karanlıktı, insanlar Rorate ayininden çıktıklarında gökyüzünden incecik, soğuk bir yağmur iniyordu. Küçük düşmüş, hayal kırıklığına uğramış sofu kahraman kilise kapısının önünde duruyordu ama kimsenin ona aldıracağı yoktu. O da kimseye aldırıyordu. Ama sonunda yaşlı annesi teyzesiyle beraber dışarıya çıktığında kırışık elinin üzerinde ansızın oğlunun kor gibi dudaklarını hissetti.

NASIL OLDU DA 20 AĞUSTOS 1849'DA ÖĞLEN YARIMDA AVUSTURYA YIKILMADI

20 Ağustos 1849'da, öğlen yarımdaya Avusturya yıkılacaktı: "Tabanca Kulübü"nde böyle karar verilmişti. O zamanlar Avusturya'nın suçu neydi bilmiyorum ama kararın oldukça ciddi sebeplere dayandığından zerrece şüphem yok. Artık kurtuluş yoktu, hüküm verilmiş, mesele kapanmıştı, hükmün icrası da güvenilir ellere, yani Trocnov'lu Jan Zizka'ya, Büyük Prokop'a, Küçük Prokop'a ve Mikuláš Hus'a¹ teslim edilmişti, yani bana, kasabın oğlu Josef Rumpál'e, kunduracının oğlu Franz Mastny'ye ve Rakovník bölgesinden gelen, çiftçi olan erkek kardeşinin parasıyla liseye giden Anton Hochmann'a. Bahsi geçen tarihî isimler rasgele değil görevlere göre dağıtılmıştı. Ben Zizka'ydım, çünkü içlerinde en esmer, en hazırcevap olan bendim ve birliğimizin ilk toplantısına –toplantı Rumpál'lerin tavan arasında yapılmıştı– sol gözümde siyah bir bantla gitmiştim, bu da herkeste heyecan yaratmıştı. Siyah göz bandını bütün toplantılarda takmak zorunda kaldım; hoş değildi gerçi ama yapacak bir şey yoktu. Diğerlerinin de bu isimleri taşımak için geçerli gerekçeleri vardı.

1. Reform yanlısı Çek teolog Jan Hus'un (1372-1415) öğretilerini takip edip Katolik Kilisesi'ne karşı çıkan, bu yüzden Hus'çu olarak anılan erken Protestan hareketinin önemli liderleri. (Ç.N.)

Her şey şaşırtıcı bir özenle hazırlanmıştı. Bir yıl boyunca sokağa her çıkışımızı sapan talimi yaparak kullanmıştık. Mastny-Küçük Prokop fırlatacak mükemmel malzemeler sağlıyordu, insan genişliğindeki bütün ağaçları yüz adım öteden vuruyorduk. Ama bu kadarıyla yetinmedik. Bir yıl boyunca elimize geçen –ister dürüstçe ister alçakça kazanılmış olsun– her madenî parayı ortak “tabanca kasamız”’a koyduk, birliğimizin ismi de buradan geliyordu. Birikimimiz nihayet on bir gulden etti. Bir hafta önce Prikopy Sokağı’ndan beş gulden karşılığında, satıcının dediğine göre “Liege yapımı” bir tabanca almıştık. Tatil başladığından beri her gün yaptığımız toplantılar sırasında tabancayı inceledik; tabanca elden ele dolaştı, hepimiz gerçekten Liege yapımı olduğuna kanaat getirdik. Gerçi bir kez bile ateş etmemiştik, çünkü birincisi barutumuz yoktu, ikincisi olağanüstü hal hâlâ devam ediyordu, o yüzden tetikte olmalıydık. Yakayı ele vermemek için zaten çok dikkatliydik, o yüzden birliğimize kimseyi kabul etmedik, yalnızca dördümüz “asli üye”ydik ama bunun yeterli olduğunu biliyorduk. Kalan altı guldenle bir tabanca daha alabilir, böylece mühimmatımızı iki katına çıkarabilirdik ama bu meblağı, fiyatı konusunda doğru düzgün bir fikrimizin olmadığı barut için tahsis etmiştik. Tasarladığımız plan için bir tabanca yeterliydi zaten. Birliğimize ait bir malımız daha vardı: kilden bir pipo; Küçük Prokop gizli buluşmalarımız sırasında herkes adına tüttürüyordu; üstünde kadeh, harman döveni ve gürz gibi anlamlı resimler olan güzel bir pipoydu ama günümüzde pek bir değeri yok. Ayrıca Büyük Prokop’un çilingir çırağı olan kardeşinin eski bir iki groşluk madenî paradan bizim için yaptığı elektrikli bir aletimiz vardı ama alet çalışmıyordu. O yüzden onu evde bırakıyorduk.

Burada planımızı sunuyorum ki herkes hayran kalsın. Asıl amaç: Avusturya’yı yıkmak. İlk eylem: Prag’ı

ele geçirmek. Acil eylem: Mariánske surlarının ucundaki Belvedere Kalesi'ni fethetmek, böylece oradan Prag'a hükmedebilecek, düşüncemize göre hiçbir yönden bombalanmayacaktık. İyice düşünülmüş detaylar: Kaleye tam öğle vakti saldırılacak. Çok eski çağlardan beri kalelere hep gece yarısı saldırmak gibi bir âdet olduğu, o yüzden de nöbetçilerin en çok gece yarısı dikkat kesildikleri düşünülürse planımızın adeta şeytanca bir kurnazlıkla tasarlandığını kabul etmek gerekir. Kale o zamanlar yalnızca altı ila sekiz asker tarafından korunuyordu. İçlerinden biri ön avluya açılan demir kapının hemen yanında nöbet tutuyordu; kapı hep yarı açık duruyordu, askerin orada kaygısızca volta attığını gözlemlemiştik. Diğer birkaç topun bulunduğu Prag tarafında devriye geziyordu. Dikkat çekmeden kapıya yanaşacak, dördümüz ve bir kişi daha –kim olduğunu birazdan öğreneceğiz– nöbetçiye saldırıp onu alt edecek, tüfeğini alacaktık, nöbetçi kulübesinin camlarını sapanla iki kez taşa tutacak, içeriye girip orada dinlenen nöbetçileri de alt edecek, onların da tüfeklerini alacaktık. Geriye ikinci nöbetçi kalıyordu. O da büyük olasılıkla teslim olacaktı, onu bağlayacak, onun da tüfeğini alacaktık. Vermezse kendi bileceği iş, her durumda bizim tarafımızdan alt edilecekti. Sonra toplardan birini hemen kapıya sürecekti, orada bir direkte asılı duran, zifte bulanmış, halka şeklindeki ateşleyiciyi yakacak ve surlardan Praglılara devrimin başladığını duyuracaktık. Ardından doğal olarak ordu gelecekti. Ama bize saldırmak üzere duvarları aşamayacaklardı, çünkü kapıyı ansızın açıp topu ateşleyecek, kapıyı derhal kapatacaktık. En ön sıradaki askerler ölecek, ordunun geri kalanı da muhtemelen teslim olacaktı, çünkü dört yandan gelen devrim sayesinde kendilerini tehdit altında hissedeceklerdi. Teslim olmazlarsa kendi bilecekleri iş. Kaleden çıkıp Praglılarla birleşecektik, ilk

iş olarak Hradčany'de hâlâ açlık çeken bütün tutsakları serbest bırakacaktık. Gerisi buğdayın büyümesi kadar doğal olacaktı. Zaferle sonuçlanacak ilk büyük muharebemiz Havlíčkův Brod'da gerçekleşecekti, orduyu oraya çekecektik. İkincisiyse Marchfeld'de olacaktı, tam olarak Premysl Ottokar'ın ruhunun intikam istediği yerde. Sonra Viyana'yı fethedip Avusturya'yı yıkacaktık. O arada Macaristan yardımımıza koşacaktı. Sonra Macaristan'ı da yıkacaktık. Hayran olunası bir plan değil mi?

Bu kanlı dramının hemen başında şu beşinci kişiye oldukça önemli bir görev düşüyordu. Bundan kendisinin bile haberi yoktu ve son âna kadar hiçbir şey öğrenmemeliydi. Satıcı Pohorák'tı bu. Beyaz Dağ'ın arkasındaki Jeneç bölgesindendi, kocaman bir köpeğin çektiği küçük arabasıyla haftada üç kez Prag'a gelip kestiği tavukları ve güvercinleri satıyordu. Ordu komutanı Rumpál-Büyük Prokop önemli bir meseleyi, yani barutu nasıl temin edeceğimizi düşünürken dikkatimizi ona çekmişti. Barut bulmak o günlerde hayli zor bir işti, tüccarlar barutu ancak yetkili makamlardan alınmış bir izin belgesi ibraz edildiğinde verebiliyorlardı. Pohorák, Büyük Prokop'un ailesinden tütsülenmiş et alırdı, Büyük Prokop bize Pohorák'ın Prag'daki tüccarlar için barut temin ettiğini söyledi. Büyük Prokop iyi bir fiyat ve özel bir ödül karşılığında ona da barut satar mı diye sormuş, Pohorák da kabul etmişti. Pohorák 19 Ağustos'ta Büyük Prokop'tan altı guldenin hepsini aldı, iki gulden krallara layık ödül dü, dört gulden de barut için verilmişti. Satıcı mallarını satıp alışveriş yaparken elini çabuk tutacağına söz vermişti, bu kez küçük arabasıyla Strahov Kapısı ndan değil, Bruská Kapısı ndan geçecek, orada barutu Büyük Prokop a teslim edecekti. Şimdi bütün gücün bizim elimizde olduğunu öğrenecekti. Beyaz köpeğinin koşumunu çıkarıp küçük arabasını yolun kenarına bırakacak ve

bize katılacaktı. Gerçekten de geleceğine hiç kuşku yoktu, çünkü iki gulden kazanmıştı bile, sonra da şeref kazanacaktı! Her durumda ondan bir şeyler çıkaracaktık, bundan emin olabilirdi. Ayrıca Büyük Prokop anlatmıştı, Pohorák geçen sene Hamsin Yortusu'ndan sonra bir hafif süvariye atından düşürdüğünü söylemiş.

"Beyaz Dağ'ın ardında Bohemya'nın en güçlü insanları yaşıyor," dedi Büyük Prokop ciddiyle.

"Rakovnik de orada sayılır," diye öne sürdü Mikuláš Hus ve kocaman yumruğunu salladı.

Dürüst olmam gerekirse Pohorák'ın bizimle işbirliği yapması hoşuma gidiyordu, bahse girerim diğer ordu komutanları da böyle düşünüyordu. Yukarıda da etrafıca anlatıldığı gibi planımızın ilk aşaması bekçi meselesini çözmekti. Daha birkaç ay önce şüphesiz hepimizin ruhunda bugüne dek iz bırakan bir şey olmuştu. Dördümüz –ve birkaç kişi daha– surların oradaki hendeklerde top oynuyorduk. Askerî oyunumuzun adı "kalecilik"ti ve birkaç saat sürüyordu. En az iki yirmiliğe mal olmuş harika bir plastik topumuz vardı. Çok iyi oynuyorduk, hatta yoldan geçen bir humbaracı durup bizi hayranlıkla izlemişti. Epeyce bir süre öylece durdu, sonunda bizi rahatça izleyebilmek için çimlere oturdu. Ansızın top ona doğru yuvarlandı, humbaracı tembel tembel uzandı, yüzüstü dönüp topu yakaladı. Yavaşça ayağa kalktı –ayağa kalkışı bir türlü bitmek bilmiyordu– kuvvetli sağ elinin topu nereye fırlatacağını merakla bekliyorduk. Ama eliyle topu sakince cebine attı, iriyarı bedeniyle miskin miskin bayırdan yukarı yürümeye başladı. Humbaracının etrafını kuşattık, yalvardık, bağırdık, tehdit ettik –sonunda Büyük Prokop bir tokat yedi, Mikuláš Hus'ın payına da bir tokat düştü. Humbaracıyı taşlamaya başladık ama üstümüze atıldı, tarihî gerçeğe sadık kalarak yazmak gerekirse hepimizin kaçtığını da belirtmek gerekir.

“Bence onunla kavgaya tutuşmamamız çok akılcıca oldu,” diye açıkladı daha sonra Trocnov’lu Zizka. “Planımızı biliyorsunuz, şimdi ne olurdu kim bilir. Bir komplo söz konusu olduğunda ne olacağını asla kestiremezsiniz, bilirim! Öfkeden titredim – o adamı yakalamak istedim ama sonra içimden şöyle geçirdim: “Siz daha durun!” Olayın bu berraklıkta izah edilmesi herkes tarafından minnetle karşılandı ve herkes tüm bedeninin aynı şekilde titrediğini, kendisine güçlkle hâkim olabildiğini söyleyerek bunu teyit etti.

Planın en ince detaylarının konuşulduğu ağustosun ilk günlerinde sordum: “Pohorák’ın köpeği ısırıyor mu?”

“Isırıyor,” diye doğruladı Büyük Prokop, “dün çörekçinin kızının eteğini yırttı.”

Pohorák’ın köpeğinin ısırđıęını bilmek çok önemliydi.

O unutulmayacak günün şafağı söktü. Göklerin şaşmaz vakayinamesine pazartesi olarak kaydedildi.

Günün yavaş yavaş ağardığını gördüm, sonra hava kül grisine dönüştü, giderek daha parlak bir hal alıyordu – bunların hepsi bana sonsuz gibi gelen bir zaman aralığında oldu. Yine de tüm ruhumla ne şafak söksün ne ortalık aydınlansın, doğa bir günü, sadece bugünü atlasın istiyordum. Kesinlikle bu tür bir şeyin olmasını umuyordum, dualar ettim durdum, sonunda kabullendim, korkudan ruhumu teslim etmek üzereydim.

Bütün gece uyumamıştım. Sadece arada bir kendimden geçip uyukluyor, sonra cayır cayır yanan yataкта sarsılarak uyanıyordum, yüksek sesle inlememek için kendimi zor tutmuştım.

“Neyin var, niye öyle nefes nefesesin?” diye birkaç kez sordu annem.

Uyuyor numarası yaptım.

Sonra annem kalkıp ışığı açtı, yatağımın başına geldi. Gözlerimi kapalı tutuyordum. Elini alnıma koydu.

“Fırın gibi olmuşsun oğlum. Gelsene bey, çocukta bir tuhafılık var.”

“Bırak onu!” dedi babam. “Dün yine bir yerlerde kurdurmuştur. İçlerine şeytan girmiş sanki – ama bu arkadaşlık daha fazla süremez, hep şu Franz’la, Josef’le, bir de şu Rakovnik’li çocukla buluşuyor.”

“Ama birlikte ders çalışıyorlar, biliyorsun. Böyle daha kolay oluyor.”

Gerçeğe sadık kalarak yazıyorum: Kendimi berbat hissediyordum. Bu birkaç gündür böyleydi ama 20 Ağustos yaklaştıkça daha da kötüleşiyordu. Diğer komutanlarda da benzer bir şey gözlemlemiştim. Son toplantılarda epey anlaşılmaz konuşmuşlardı. Ben bunu komutanların korkmasına bağlıyordum. Dün kendime hâkim olmuş, kararlılıkla söz almıştım. Onlar da korkularına kahramanca direndiler, hatta epey hararetlendik, hiç o kadar cesurca konuşmamıştım. Yine de sonraki gece doğru düzgün uyuyamadım. Diğerlerinin yanında kahramanlara yaraşır mutlak bir cesarete kapılırken yalnız kaldığımda farklı hissediyordum.

Korktuğumu ne olursa olsun itiraf edemezdim. Yine de neden benim payıma böyle korkunç bir görevin düştüğünü düşünüyordum, bu da kadere ağır bir suçlamada bulunmak gibiydi. Avusturya’nın yıkılışı gözüme bir anda dile gelmez acılarla dolu bir kadeh gibi göründü. Tanrı’ya yalvarmak istiyordum: “Tanrım, al bu kadehi benim önümden!” Ama artık çıkar yol kalmadığını da biliyordum. Şanın zirvesi bana bir anda Golgota Tepesi’nin¹ zirvesi gibi görünür oldu. Ama yemin bozulamazdı.

Saat onda yerlerimizi alacaktık, on birde Pohorák gelecekti, yarımda da ihtilal planı uygulamaya konulacaktı.

1. İncil’e göre İsa’nın çarmıha gerildiği tepe. (Ç.N.)

Dokuzda evden çıktım.

Hoş bir yaz rüzgârıyla şakaklarım serinledi. Mavi gökyüzü Büyük Prokop'un kız kardeşi Márinka'nın bizi bir muzipliğe ikna ettiğinde yaptığı gibi gülüyordu. Yeri gelmişken belirtelim, Márinka benim aşkımdı. Onu düşündüm, benim kahramanca doğama duyduğu daimi saygıyı düşündüm, yüreğim gitgide hafifledi, göğsüm genişledi, ruhum kabardı.

Geyik Hendeği'ne varmadan önce büyüleyici bir değişim yaşadım; kendimi iki kez tek bacak üstünde sıçrarken yakaladım.

Her şey tamam mı diye aklımdan kontrol ettim. Tastamamdı. Cebimde iki sapan vardı. Diğer cebimde siyah göz bandım duruyordu. Kolumun altına bir savaş hilesi olarak ders kitabımı kısırmıştım. Mariánske surlarında talim yapan askerlerin etrafından dolaştım ve hiç korkmadım. Belirlediğimiz zaman geldiğinde çoktan kışlalarına dönmüş olacaklarını biliyordum.

Yeterince zamanım vardı, savaş girişimimize sahne olacak yerlerde gezindim, Chotek Parkı'ndan geçtim, Mikuláš Hus vadiden aşağı uzanan yolun hemen dibine konuşlanacaktı, sonra aşağıda kalan Bruská'ya baktım, Küçük Prokop orada durup Pohorák'ı bekleyecek, sonra bize hemen haber vermek için dik yokuşu koşarak çıkacaktı. İç kaleye yöneldim, surlardan geçip Bruská Kapısı'na kadar ilerledim. İç kaleye vardığımda kalbim deli gibi atmaya başladı; uzaklaştığımda yeniden sakinleşti. İç kalenin Bruská Kapısı'na uzanan surları, öne doğru çıkıntılı iki burç oluşturunuyordu. Burçların ilki yükseltilmişti, tepesinde küçük bir düzlük vardı; içinde o zamanlar etrafında yoğun sazlık ve çalılıklar olan, duvarlarla çevrili, küçük bir gölet bulunuyordu – birçok maceramızın olay yeriydi. Çalılıklardan birinin altına, sapanla fırlatmak üzere birbirinden güzel bir yığın ça-

kıltaşı saklamıştık. İkinci burcun çevresi derin bir çukur oluşturunuyordu. O günlerde gür çalılıklarla kaplı bu oyukta bugün “Kafe Panorama” bulunuyor. Birkaç adım ötede de Bruská Kapısı vardı, en yetkili komutan olarak orası benim yerimdi.

Kapının yukarısındaki bir banka oturup ders kitabımı açtım. Bedenimden hafif bir titreme geçti, birkaç kez de sırtım ürperdi ama sanırım korkudan değildi. Kendimi gayet iyi hissediyordum. O anda silah arkadaşlarımdan hiçbirini görmüyor oluşumun bunda büyük payı vardı. İçimde korkuya kapılıp ortaya çıkmayacaklarına dair hoş bir şüphe doğdu. Kalbim beni sürekli olarak, gelmeseler bile kahramanı oynamaya zorluyordu ama ruhumun derinliklerinde böyle yaparak onları yanıma çekebileceğim yönünde bir batıl inanç peyda oldu, ben de kahramanlık taslamayı bıraktım.

Trampet ve trompetlerin sesi kâh Mariánske surlarındaki kâh Belvedere’deki talim alanlarından geliyordu. İnsanlar ve arabalar kapıdan sürekli girip çıkıyorlardı. Başta onlara çok dikkat etmemiştim ama sonra batıl inanç yine devreye girdi. Şu insan, diye kehanette bulundum, eğer köprünün sonundan Bubeneč tarafına dönerse sonumuz çok kötü olacak; eğer sola, yani Podbaba’ya dönerse her şey çok güzel olacak. Bir-iki-üç-dört – herkes Bubeneč’e doğru gitti – Belverede’ki trompetler saldırıya hazırlanır gibi çalıyorlardı – yerimden sıçradım.

Aynı anda Aziz Vitus Katedrali’nin saati onu vurdu. Etrafıma bakındım ve Mikuláš Hus’un bulvardan konuşlanacağı yere doğru sağlam adımlarla yürüdüğünü gördüm. Ne soylu ve cesur bir yürek, ne korkusuz bir savaşı; tatilini bu büyük dava uğruna feda etmişti, iki haftadır kardeşinin yanında, evinde olabilirdi ama yine de onu görmenin beni rahatsız ettiğini hissettim. Şimdi görevim gereği teftişe çıkmam gerekiyordu. Kitabım

açık halde, burcun üstünde ağır ağır yürüdüm. Hiçbir yerde gezintiye çıkmış biri görünmüyordu.

Gölete gittim. Orada Büyük Prokop çimlerde yatıyordu. Onu görünce sanki ağır zırhlı ayaklarım bir savaş arabasının içinde gümbürdüyormuş gibi uzun, sağlam adımlar atmaya başladım.

Büyük Prokop da elinde açık bir kitap tutuyordu, yüzüme baktı. Gözleri kızarmıştı.

“Her şey yolunda mı?”

“Her şey yolunda.”

“Yanında mı?”

“Yanımda.” Demek ki ona emanet edilen tabancayı yanına almıştı.

Çakıtaşlarımızı sakladığımız çalılığa bakıp göz kırptım. Büyük Prokop da göz kırptı, bir yandan da gülümsemeye çalıştı ama yapamadı. O sırada üstünde keten gömlek, başında rahat bir başlık olan bir asker elinde bir testiyle iç kaleden çıktı. Nöbetçilere hizmet eden askerdi bu. Hesap yaparken onu tamamen unutmuştuk – şimdi asker sayısı bir fazlaydı! Yavaşça yaklaştı, dibimize gelince testiyi yere bıraktı. Çalmak üzere olan bir saat gibi içimizden bir titreme geçti.

“Genç beyler, bir sigaranız var mıdır?”

“Yok, biz...” sonra durdum; sonuçta Küçük Prokop dışında hiçbirimizin sigara içmediğini söyleyemezdim.

“Ama genç beylerin kesin iki groşu vardır – bana verin de bir paket tütün alayım! Geçen yılki tantanadan beri buradayım.” Yeni, daha şiddetli bir titreme geldi, adeta elektrik çarpmış gibiydi, “Beyler bana her gün tütün parası verir.”

Cebimden iki groş çıkardım, titreyen elimle ona verdim.

Asker sevinçten ıslık çaldı, testiyi yerden alıp teşekkür etmeden yürüyüp gitti.

Büyük Prokop'a el sallayıp yoldan aşağı indim, Cho-
tek Parkı'na girdim ve "güzel manzara" bankında oturan
Mikuláš Hus'un yanına gittim. Kitabın üstünden yolun
aşağısına bakıyordu. Yine ayaklarımda zırh varmış gibi
sert ve uzun adımlar attım.

"Her şey yolunda mı?"

"Yolunda!" Gülümsedi.

"Küçük Prokop görev yerinde mi?"

"Evet – puro içiyor." Küçük Prokop küpeştenin üs-
tüne oturmuş, ayaklarını sallıyor, puro içiyordu. Kesin
üç groş ederdi.

"Yarın sigara içmeye başlayacağım."

"Ben de."

Elimi sallayıp olabildiğince vakur adımlarla aşağı
indim.

Yine kapının yukarısında oturuyordum. Askerler
kapının arkasındaki talim alanından bölükler halinde
dönüyorlardı – harika! Ama tuhaf bir şekilde bugün bu
manzarayı boğucu bir huzursuzlukla seyrediyordum.
Önceden bu manzara karşısında coşkuya kapılırdım,
trampetlerin sesi bile canlı hayal gücümü tetiklemeye
yeterdi. Zihnimde bu görüntünün üstüne hareketli, bü-
yüleyici bir Türk müziği eklerdim, kendimi burnundan
soluyan gümüş rengi bir atın üstünde, alayın başında
görürdüm, zaferle sonuçlanan bir savaştan eve dönüyor
olurduk, askerler neşeli kahramanlık şarkıları söyleyerek
arkamdan gelirdi, sevinç çığlıkları atan halk etrafımda
toplanırdı, bense kıpırtısız bir yüzle, sadece bazen ve son
derece hafifçe başımı eğerdim. Bugünse hayal gücüm
annemin bana hep iğrenç çorbalar yaparken kullandığı
bayat ve yavan biralar gibiydi. Başım muzafferane kalk-
mıyordu, dilimin üstü balçık gibi bir şeyle kaplanmıştı
sanki. Bir asker başını kaldırıp bana baktığında bakışları-
mı yana çeviriyordum.

Manzarayı izledim. Etrafa, tepelere ve vadilere incecik, altın rengi bir yağmur yağmış gibi dingin bir neşe hâkimdi. Yine de manzarada tuhaf, melankolik bir hava vardı – sıcağa rağmen donuyordum.

Başımı kaldırıp mavi gökyüzüne baktım. Yine Márinka'yı düşündüm. Sevdığım kızı! Ama o anda onun için korkuyor gibiydim. Aklım başka yere kaydı. – Sonuçta Zizka bir avuç insanla yüz binlerce Haçlı'yı yenmişti. Şövalye Parzival bir saat içinde yüz silahlı askeri öldürmüştü – bunu nasıl yaptığını Tanrı bilir, bazen tarih bile inandırıcı olmuyordu – bayat bira, dilde balçık.

Hayır – imkânsız – artık geri dönülemezdi – ne olaksa olacaktı!

Şimdi kapıdan öncekinden daha fazla insan geçiyordu. Dalgın dalgın onları izledim. Sonra elimde olmadan batıl inançlarımla yine oyun oynamaya başladım ve aynı şekilde elimde olmadan bir hileye başvurdum. Kehanette bulunurken apaçık taşralı gibi giyinmiş olanları, dolaşısıyla çok büyük olasılıkla sola, yani Podbaba'ya dönecek olanları seçtim.

Aniden içim ürperdi – güçlkle ayağa kalktım.

En iyisi bir tur daha atmaktı! Ne de olsa amansız görevim bana bunu emrediyordu.

Ben sert adımlarla –artık o kadar da sert olmadıklarını ben bile hissedebiliyordum– yeniden Prokop'un yanına giderken teftiş memuru iç kaleye daha yeni giriyordu. Her halükârda çıkmasını beklememiz gerekiyordu.

Ama Büyük Prokop'un yüzünde tuhaf bir solgunluk olduğunu fark ettim.

"Pepik, korkuyorsun," dedim içten bir şefkatle.

Büyük Prokop yanıt vermedi. Sağ elinin işaret parmağını sağ gözünün altına götürüp alt gözkapığını aşağıya çekti, gözünün kırmızı kenarı gözüktü. Praglı gençler bu şekilde kati bir ret cevabı verirlerdi.

Korktuğunu neden söylemiyordu? Tabii o zaman Avusturya...

"On bir!" dedi Büyük Prokop kekeleyerek.

Çanın on bir kez vuruşu sıcak havada ağır ağır yere indi. Her bir vuruş kulaklarda uzun uzun çınliyordu, sanki ses somut bir şekil alabilecekmış gibi gayriihtiyari başımı yukarı kaldırdım. Büyük bir şiddetle, Avrupa'nın en eski ve en büyük devlet topluluklarından birinin cenaze çanları çalıyordu.

Yavaş yavaş Mikuláš Hus'un askerî mevzisinin çevresinden dolaştım, sonra hafif adımlarla Küçük Prokop'un yanına indim. Komutanlara yaraşır birkaç ihtarla daha dikkatli olmasını sağlamak benim vazifemmiş gibi hissediyordum.

Küçük Prokop hâlâ küpeştede oturuyordu ama artık puro içmiyordu, kucagında erik dolu bir şapka vardı. Büyük bir iştahla yiyor, her çekirdeği ağzından dikkatle çıkarıp işaretparmağının üzerine koyuyor, başparmağıyla çekirdeği bastırıp fırlatıyordu – her seferinde yolun karşı kıyısında dolanan tavukların biri gıdaklayarak kaçırıyordu. Artık bütün tavuklar kaçmış, kendilerini güvene almışlardı, sadece siyah bir tavuk tedbirsizce yeri galamaya devam ediyordu. Küçük Prokop tam bu tavuğu da hedef almıştı ki beni gördü. Bu yüzden başparmağı kaydı, çekirdek tavuk yerine hızla uçup çeneme isabet etti, bir kırbacın ucuyla vurulmuş gibi canım yandı. Küçük Prokop'un yüzü keyiften ışıldıyordu.

"Ne yapıyorsun? Hiç dikkatli değilsin!"

"Ben mi? Ben mi dikkatli değilmişim! Kör müyüm ben? İster misin?"

"Aç değilim. Kaça patladı onlar?"

"Sekiz groşa. Alsana!"

"Pepik için dört tane alayım. Dikkatli ol! Her an gelebilir."

Yine yukarı çıktım. Hâlâ çeneme çarpan erik çekirdeğinin acısını hissediyordum ama aldırmadım, ağırbaşlılıkla yürümeye devam ettim.

Yine Büyük Prokop'un yanına vardığımda saat on bir buçuktu. Hâlâ çimlere uzanmış yatıyordu.

"Sana erik getirdim. Franz'dan."

Büyük Prokop istemedi. Erikleri yanına, yere bıraktım, ben de bir süreliğine çimlere oturdum.

Gökyüzünde hiç bulut yoktu. Ama insan başını kaldırıp bakınca aniden gözleri yoruluyor, hava kıvranıp duran beyaz kurtçuklarla doluymuş gibi görünüyordu. Sonra yalnızca gözleri değil bütün bedeni böyle kurtçuklarla doluyordu, kanım kâh hızlı hızlı akıp kâh duruyor, kâh şu kasım kâh bu kasım seğiriyordu. Gökyüzünden eritilmiş kurşun damlıyor gibiydi.

Yüzümü Prokop'a çevirdim.

Saat on ikiye çeyrek vardı.

"Baksana," dedi Büyük Prokop aniden, gözleri donuklaşmıştı. "şu Pohorák bize ihanet etmesin?"

"Yok canım," diye kekeledim. Ama huzursuzlanmıştım, yerimden kalkıp bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım. İğrenç bir ihanete dair korkunç düşünceler yüregimi kemiriyordu.

O sırada gözüm çalıların arasından yokuşa kaydı, Küçük Prokop bacaklarının el verdiği hızla yukarı doğru koşuyordu.

"Prokop'çuk!" Aklımdan geçen ilk düşünce "Kaçalım" oldu!

Büyük Prokop da ayaklanmıştı. Mikuláš Hus diğer taraftan aceleyle koşup geldi. Küçük Prokop'un koştuğunu o da görmüştü.

Küçük Prokop nefes nefeseydi.

"Hamallar şuradaki dükkânda içki içip birbirlerine anlatırlarken duydum, az önce bir polis pazaryerinde bir satıcıyı götürmüştü!"

Hiç kimse, "Bu Pohorák!" demedi ama kuşların arasına ağır bir taş atılmış gibi hepimiz dört bir yöne kaçtık.

Ben yokuş aşağı öyle bir koştum ki başım döndü. Valdstein Sokağı'na vardım ama bir tür içgüdü beni koşmaya devam etmeye zorladı. Senovážná Sokağı'na saptım, kaldırımların üstünde uçuyor gibiydim. Aziz Thomas Kilisesi'nin önüne geldim, meydanı çevreleyen kemerlerden yukarı çıkmak istedim, ilk sütunun yanından hızla geçtim, koşmaya ara verip ikinci sütuna yaslandım.

Polis, Pohorák'ı küçük arabası ve yanında köpeğiyle karakola götürüyordu. Pohorák bariz şekilde sarsılmış görünüyordu. Yüzünden tarifi mümkün olmayan bir acı okunuyordu.

Pohorák'a ne olduğunu anlatmazsak insanlık tarihinde nahoş bir gedik açılır.

Sözünü ettiğimiz gün Strahov Kapısı'ndan Prag'a normalden biraz daha geç girmişti, evet, bunun da satıcıların alışkanlıklarına ve Prag âdetlerine göre epey geç olduğunu söylemek gerek; saat tam yediydi. Büyük bir telaşla engebeli yoldan aşağı indi, koşum atı konumundaki beyaz danua zorlanmıyor olmalıydı ki neşeyle koşuyordu; yedek at konumundaki Bay Pohorák küçük arabasını frenledi, çeki demirini tutan sol eli düzenli aralıkla hoplayıp zıplıyordu.

"Bugün niye bu kadar geciktin Pohorák?" diye sordu Hluboká'daki fırıncı; üstünde yalnızca gömlekle dışarıda duruyor, rahatça sigarasını içiyordu.

"Eh, daha sık durmam gerekti," diye güldü Bay Pohorák ve uzun bir "çüş" sesiyle arabayı durdurdu. Sağ cebine uzandı, içinden kimyon likörüyle dolu, samana sarılmış bir şişe çıkarıp fırıncıya uzattı. "İster misin?"

"Sağ ol, ben sabah erkenden içtim."

"Ben de, ama aynı duayı beş kez okumak bir kez okumaktan iyidir." Pohorák bu sözlerle şişeyi dibine kadar boşaltıp cebine soktu, fırıncıya başıyla selam verip tangır tungur ilerlemeye devam etti.

Köylü pazarı çoktan dolup taşmıştı. Polis Pohorák'ı arabasıyla birlikte oradan oraya iteledi, Pohorák sonunda kendine bir yer bulana kadar "onbaşıyla" durmaksızın tartıştı. Pohorák pazarda kanatlı hayvanlar dışında bazen tavşan, tereyağı ve yumurta da satardı, bugünse yalnızca kestiği tavuklar ve güvercinler vardı. Kanatlı hayvan ticareti onun esas işiydi. O yüzden Pohorák'ın üstüne kanatlı hayvanlardan kaynaklanan, çok da hoş olmayan farklı bir koku sinmişti, birkaç adım çevresi bile bu kokuyla dolardı.

Pohorák elliye çoktan geçmişti. Daha önce söylediklerim yüzünden okurda Pohorák'ın iriyarı biri olduğu izlenimi uyandırmışsam üzülerek okurun hayal gücünü kısıtlamak zorundayım. Pohorák ödül için arenada Herkül'le savaşacak gibi görünmüyordu. Boyu ortalama uzunluktaydı, sırtı birazcık öne eğikti, iri değil çelimsizdi. Zayıf yüzü öyle çiçekbozuğuydu ki iyi yürekli bir insanın aklına bir kısmını yara bandıyla kapatmasını tavsiye etmek gelebilirdi. Pohorák'ın küçük kareli, mavimsi, uzun bir ceketi vardı, bazı kısımları, özellikle yakasının arkasıyla sol yeni karelerini kaybetmiş, kurumuş çamur gibi görünüyordu, sonra kirli, kahverengi bir pantolon giyerdi, sekiz haftadır yağmur yağmamış olmasına rağmen paçaları güzelce sıvanmıştı. Yazın tıpkı kışın olduğu gibi başını koyu renk bir bandanayla örter, vergi belgesini bandananın arkasına kısıtırdı, çünkü dışarıdan Prag'a yiyecek getiren herkesin gümrük vergisi ödemesi gerekiyordu.

Pohorák arabasının altındaki gölgeye samanlardan bir yatak yaptı, köpeği yatağa kuruldu. Sonra malları-

nı çıkarıp arabasının çevresine serdi. Ardından doğrulup etrafına bakındı.

“Genç hanım,” diye seslendi yanındaki altmışlık pazarcı kadına. “Arabama bir süre göz kulak olursunuz, değil mi? Yol beni sersem etti, bir fincan kahve içip geleceğim.”

En yakın kahveye gidip kahvesini içti, sonra üç adım ilerideki içki dükkânına gidip iki bardak brendiyi höpürdetti, yedek olarak bir şişe de cebine koydu. Sonra iki tane haşhaşlı çörek aldı, biri kendisi, biri köpeği içindi, şimdi yine arabasının başındaydı.

“Sağa mı sola mı?” diye sordu kadın, alçak iskemleler kiralamıştı. Pohorák konuşmadan parmağıyla işaret etti, kadına bir groş verip yerine oturdu. Elini ceketinin sol cebine attı, piposunu ve tütün kesesini çıkardı. Kesenin ipini çözüp piposunu doldurdu, yeğinin sağ cebinden kibrit kutusunu aldı – Pohorák tüttürüyordu. Tadı güzeldi. Şimdi mallarına bakıyordu.

“Tavuklar iki yirmilik, güvercinler bir,” diye homurdandı kendi kendine ve piposunu tellendirdi.

Tıknaz, yaşlı bir bey geldi. İster yaşlı bir bey, ister yaşlı bir hanım olsun, birinin bira üreticisi olduğu, arkasındaki hizmetçi kızın bakır çemberli bir küfe taşımasından şaşmaz şekilde anlaşıldı.

“Tavukları kaçta aldınız?”

“Kaça mı aldım?” dedi Pohorák sakince, piposunu ağzının diğer kenarına kaydırды. “Bunu söylemem çok aptalca olur. Ama size kırk groşa satarım.”

“Siz çıldırmışsınız – ne geçiyor aklınızdan? Otuz iki diyelim. Anlaştık mı? Altı tane alacağım.”

Pohorák sessizce başını iki yana salladı, yerine oturup yine tüttürmeye koyuldu. Yaşlı bey gitti.

“Pohorák, bugün bu fiyata hiçbir şey satamazsınız,” dedi az önce “genç hanım” diye hitap ettiği satıcı kadın. “O fiyatı unutun! Pazarda çok fazla mal var.”

"Sana ne be, yaşlı cadı! Canım nasıl isterse öyle satarım! Sen kendi kokuşmuş badanalı yumurtalarınla ilgilen! Pohorák'a nasıl satış yapacağını söyleyemezsin. – Hiçbir şey satmasam bile kazancım cebimde zaten," diye devam etti bir süre sonra, yelek cebinden birkaç gulden çıkarıp şingırdattı.

Genç kadın sustu. Pohorák da öyle, öfkesini bren-diyle söndürdü.

Hizmetçisiyle birlikte bir hanımefendi:

"Tavuklar kaç?"

"Kırk."

"O kadar pahalı mı? Otuz beş olur, değil mi?"

Pohorák sessiz kaldı.

"Hadi ama! Bu kadar inatçı olmayın!"

"Ne inatçısı! İndirim yapamam, kafama koydum bir kere, kırktan aşağı vermem!"

"Hanımım gidelim!" dedi hizmetçi kız. "Zaten yeşile kaçmışlar."

"Ne? Yeşile mi? Sensin yeşil, ot kafalı! Benim tavuklarım renk renktir!" Birkaç tavuğu bacağından tutup sağa sola çevirdi. "Hu hu!" Etrafındaki pazarcı kadınlar gülmeye başladı. Pohorák kızgınlığını içkiyle bastırdı.

Ve böyle devam etti.

Pazaryeri tenhalaştı. Pohorák'ın güvercinlerine ve tavuklarına hâlâ dokunulmamıştı. Pohorák bazen arabasına bakıp soru sorarcasına gözlerini kırıştırıyor, sonra kendi kendine homurdanıyordu: "Ne yapacağım ben bu kafayla?"

İçki etkisini göstermeye başlıyordu.

Önünden bir satıcı geçti: "Sıcak sosis! Sıcak sosis!"

"İki tane versene!" Pohorák sosisleri alıp yedi. Sosisçi bir yandan satış yapmaya devam ediyordu. Bir süre sonra Pohorák'a geri döndü.

"Babalık, sosisler için üç groş!"

“Hangi sosisler?”

Yanındaki pazarcı kadın: “Az önce yediğiniz sosisler.”

“Ben mi sosis yemişim? Siz hepiniz kafayı sıyırmışsınız!”

Kavga çıktı. Pohorák sövüyordu. Sosisçi kancasıyla savaştı, polisi çağırđı.

Polis: “Sosisleri yediniz mi?”

Pohorák aval aval suratına baktı: “Yedim.”

“Öyleyse parasını ödeyin.”

“Elbette. şimdi hatırladım. – Halim ortada sayın onbaşım, ben yaşlı bir adamım, kafam gidip geliyor.”

Etraftan kahkahalar duyuldu. Pohorák somurtup oracığa çöktü, kendi kendine yakındı: “Kafam! Ah şu kafam!” Sonra şişesini boşaltıp piposunu içti.

Güneř merhametsizce yakıyordu. Pohorák'ın durumu iyi değildi. Arabanın gölgesinde uyuyan köpeğe baktı, yavaş yavaş kendini topladı, tavukların ve güvercinlerin üstünü örtüp arabanın altına girdi.

Pazarın hep en sona kalan satıcısı “Bayan Topal” bile tezgâhını toplamıştı. Sepetler ve tahtalar bir bir kayboldu, pazarcı kadınlar yumurta sepetlerini alıp götürdü. Polis gelip emir verdi: “Toplanın!”

Teftiři sırasında Pohorák'ın küçük arabasının önünde durdu.

“Bu araba kiminse hemen toplansın!” Çeki demirini sarstı. Arabanın altından boğuk homurtular geldi. Polis eğilince Pohorák'ı gördü, şapkasını başının altına koymuş, huzurla uyuyordu. “Pohorák, kalk!” Bacağından çekti.

Köpek yerinden sıçrayıp arabayı kenara itti, bir tekerlek Pohorák'ın kolunun üstünden geçti. Pohorák uymaya devam ediyordu. Polis kahkahalarla güldü.

“Su dökün, su!” diye bağırdı çöpçülerden biri, çoktan pazaryerini temizlemeye gelmişlerdi. Foř! Yarım testi su Pohorák'ın zavallı başına döküldü.

Pohorák yerinden sıçradı, doğrulup gözlerini ovuşturdu.

“Kalk!”

Pohorák yavaş yavaş kalktı. “Yorgunluktan ölmüşüm, zaten yaşlıyım, bir de bu işkence gibi iş!”

“Öyleyse benimle gel ihtiyar! Orada yeterince uyursun.”

“Baş üstüne.” Pohorák çeki demirini kavradı, yüreğinde derin bir kederle polisin peşinden gitti.

Rumpál’lerin çatı katında heyecanlı bir toplantı gerçekleştirildi. Karşılıklı olarak asla ve kata ihanet etmeyeceğimize dair ant içtik. Trocnov’lu Jan Zizka bildirdi: “Onu gördüm, yemin ederim, allak bullak oldum ama ona yardım edemedim!” Toplantıda yalnızca Mikuláš Hus eksikti, Rakovník ormanlarına doğru çoktan yola koyulmuştu.

Akşamüzerine kadar tam altı süren ölüm korkusu sona ermişti. Pohorák arabasını yukarı çekip Rumpál’lerin dükkânının önünde durdu. Büyük Prokop, kalbi güm güm atarken dükkândan salona açılan cam kapının ardında kulak kesildi.

“Çok fenaydım, beni götürmek zorunda kaldılar, orada birazcık uyudum. Bugün pazar çok kötüydü, belki yarın daha iyi olur.”

Birkaç gün sonra çeşmenin yanında yeni bir tabanca bulundu. Kimse oraya nasıl geldiğini bilmiyordu, tuhaf dedikodular dönmeye başladı.

Büyük Prokop, Pohorák’ın yanına ancak dört hafta sonra, adam arabasını pazardan evine doğru sürerken sokulabildi, “Pohorák, altı guldenle ne yaptınız?” diye sordu ona.

Pohorák durdu. “Hangi altı gulden?”

“Size verdiğim guldenler işte, hani bana birazcık barut alacaktınız ya.”

“Bana verdiğiniz altı gulden mi? Ah Josef’cik ah! Bana kalırsa yaşlı insanları kandırmaya çalışıyorsunuz!” Ardından ikaz edercesine sağ elinin işaretparmağını kaldırdı.

19. yüzyılın renkli Prag'ından beş derin, ironik öykü: Çek şair ve gazeteci Jan Neruda'nın ilk kez 1878'de kitaplaşan **Eski Prag Öyküleri**, bizi tarihî kent merkezinin en pitoresk mahallesinde gezdiriyor. Büyülü Prag'ın dolambaçlı sokakları, arnavutkaldırımları, vakur aristokrat sarayları, görkemli kiliseleri arasında dolaşırken, amansız rakipler olarak otuz yılı deviren Bay Ryšánek ile Bay Schlegl'in rekabetine ortak oluyor, tek bir hastaya bile dokunmamasıyla nam salan Doktor Heribert'le tanışıyoruz. Neruda'nın öykülerinde ölümsüzleşen yalnızca insanlar değil; kent de onlarla beraber ölümsüzlük iksirini içiyor. Prag'ın en ikonik semti Malá Strana'da geçen bu öyküler, kent sakinlerinin günlük yaşamından gerçek resimler sunuyor. **Eski Prag Öyküleri**, Çek edebiyatının vazgeçilmezlerinden biri.

#kısaklasikler #çekklasikleri #insanportreleri #gündelikyaşam #kentyaşamı
#kentveinsan #kentedebiyatı #prag

Kapak illüstrasyonu: Hazal Günel

can yayinlari.com | f | i | t can yayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-5601-6

9 789750 756016